UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky

Seda Džoldoševa

Mediální ohlas díla Konec punku v Helsinkách od Jaroslava Rudiše

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Seda Džoldoševa**
Vedoucí práce: **PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

DŽOLDOŠEVA, Seda. *Mediální ohlas díla Konec punku v Helsinkách od Jaroslava Rudiše.* Praha, 2016. 97 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce má za cíl reflektovat reakce na knihu Jaroslava Rudiše Konec punku v Helsinkách v médiích – jak v tištěných periodicích, tak na elektronických webových stránkách – v období od vydání (2010) až dodnes. Pro taková zjištění jsou relevantní nejen počty recenzí, ale hlavně jejich kvalita. Reflexe mediálního ohlasu tedy bylo dosaženo analýzou obsahu kritik reagujících na knihu. Práce se snaží sledovat nejčastěji se opakující chválené i vytýkané aspekty, jež autorovu tvorbu provázejí. Analýza dokládá, že mediální ohlasy na dílo Konec punku v Helsinkách jsou většinou pozitivní, dílo se setkává s hodnocením bestselleru. Nejčastěji je autorovi vytýkána jednoduchost a prvoplánovost, tedy to, že líbivost staví do kontrastu s kvalitou. Kromě toho práce prostřednictvím rozhovoru zachycuje i autorovo vnímání kritik, tudíž mediální ohlas *Konce punku v Helsinkách* zpracovává ze všech dostupných zdrojů a pohledů.

Abstract

This thesis aims to capture and dissect the response of both printed and online media to Jaroslav Rudis' book "The End of Punk in Helsinki" - from the date of publication in 2010 until the present day.

For such analysis, the critical acclaim is even more important than just raw quantity of reviews. Therefore the goal of the thesis was reached by the analysis of critics' opinions. The text finds frequent, both praised and critized, matters in author's body of work. The critics' responses to the book were mostly positive.

The most common criticism is author's tendency to simplify the content, trying to appease the masses at the expense of quality.

The thesis also includes an interview with the author and his response to the criticisms, in order to cover the response of media to the book from all angles.

Klíčová slova

Jaroslav Rudiš, Konec punku v Helsinkách, mediální ohlas, literární kritika, recenze

Keywords

Jaroslav Rudis, The End of Punk in Helsinki, media responses, literary criticism, review

Rozsah práce: 89 889 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne … Seda Džoldoševa

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí své práce, PhDr. Janě Čeňkové, Ph.D., za ochotu a trpělivost. Také své rodině a svým nejbližším – Barboře Chocholové a Haně Kloudové.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Seda Dzholdosheva	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2012	
E-mail diplomantky/diplomanta: seda.dzholdosheva@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	

Předpokládaný název práce v češtině:
Mediální ohlas prozaické tvorby Jaroslava Rudiše

Předpokládaný název práce v angličtině:
Media responses of literary works of Jaroslav Rudis

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2015

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):
Bakalářská práce si klade za cíl zmapovat dílo Konec punku v Helsinkách Jaroslava Rudiše a poskytnout přehled o mediálních ohlasech na jeho tvorbu. Součástí práce případně bude i rozhovor.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):
1. Úvod
2. Osoba a život Jaroslava Rudiše
3. Díla JR a čtenářské reakce
4. Kritická reflexe tvorby
    4.1 Kritický ohlas v tisku
    4.2 Kritický ohlas v internetových médiích
    4.3 Kritický ohlas na sociálních sítích
    4.4 Srovnání
5. Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):
Bakalářská práce bude pracovat s recenzemi a kritikami autorova díla, jakož i s názory laického publika. Mezi zpracovávaná periodika patří Literární noviny, Revolver Revue, A2, Full Moon.

Postup (technika) při zpracování materiálu:
Kvantitativní a kvalitativní analýza textů Jaroslava Rudiše

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

RUDIŠ, Jaroslav. Konec punku v Helsinkách: román. 1. vyd. Editor Joachim Dvořák. Praha: Labyrint, 2010, 260 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 978-808-7260-173.
V knize Konec punku v Helsinkách se protne historie a přítomnost hlavního hrdiny, který má vlastní bar a divokou minulost.

RUDIŠ, Jaroslav. Potichu: román. 1. vyd. Editor Joachim Dvořák. Praha: Labyrint, 2007, 197 p. ISBN 978-808-5935-875.
Kniha na necelých 200 stranách převypráví pět ruzných životních příběhu, které se společně protnou v

hudebním klubu Paláce Akropolis.

JANOUŠEK, Pavel a kol.: Dějiny české literatury IV. Academia 2008.
Ucelený přehled vývoje české literatury. Na autorství se podíleli také literární vědci, kteří zasazují vývoj do politických, kulturních a společenských souvislostí.

KONČELÍK, J. - Večeřa P. - Orság, P.: Dějiny českých médií 20. století. Portál 2010.
Učebnice dějin českých médií mapuje nejdůležitější oblasti oboru z hlediska dějin cenzury, legislativy, tisku, televize, rozhlasu a dalších médií. Autoři postupují chronologicky podle jednotlivých etap rozvoje médií, zvláště se zabývá klíčovými etapami české historie.

KONČELÍK, J. et. al.: Analýza obsahu mediálních sdělení. Karolinum 2004.
Kniha poskytuje úvod do problematiky politické komunikace, ale také do obsahové analýzy masově mediovaných textů. První část publikace tvoří tři texty sociologů z univerzity v Erlagenu-Norimberku, vypracované v rámci společného projektu s FSV UK. Uvádějí čtenáře do problematiky vztahu médií a veřejné sféry, ukazují způsoby kvantitativního rozboru masově mediovaných sdělení a vyhodnocování zpravodajství.

EAGLETON, T.: Úvod do literární teorie. Plus 2010.
Kniha Terryho Eagletona je dosud jedním z nejpoužívanějších úvodů do literární teorie, přestože poprvé vyšla již před více než dvěma desetiletími. V obsáhlých esejích, jež se záměrně nevyhýbají odvážným zobecněním a strhujícím zkratkám, přibližuje dlouholetý oxfordský profesor literatury nejvýznamnější teoretické směry a literárněteoretické směry a literárněteoretické školy 20. století - charakterizuje nejprve teorii a kritiku vzešlou z anglosaské půdy a následně základní východiska efnomenologie, hermeneutiky, recepční teorie, českého i francouzského strukturalismu, poststrukturalismu, dekonstrukce, psychoanalýzy a feministické literární kritiky.

Literární časopisy a tisk s kritickými ohlasy - Host, Tvar, Literární noviny, Lidové noviny. Full Moon, A2, Revolver Revue
www.slovnikceskeliteratury.cz

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Mrázková, Tereza: Deutsch-tschechische Begegnungen im Werk von Martin Becker und Jaroslav Rudiš. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta.

Brečková, Adéle: Prezentace knižní produkce na vybraných periodikách v letech 1995, 2000 a 2005. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd.

Cvrkalová, Petra: Srovnání knižních recenzí v denících Právo a MF Dnes v letech 2002, 2006 a 2010 a jejich vlivu na čtenost knižních titutů. Praha 2013, Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd.

Datum / Podpis studenta/ky

……

Obsah

ÚVOD 2
1. CO JE LITERATURA? 4
1.1. POJEM LITERÁRNÍ KRITIKA 7
2. JAROSLAV RUDIŠ 11
2.1. ŽIVOT A TVORBA JAROSLAVA RUDIŠE 11
2.2. INTERPRETACE TVORBY JAROSLAVA RUDIŠE 12
2.2.1. ZAČÁTEK SE ZAČÁTKEM TISÍCILETÍ 12
2.2.2. KOMIKS ALOIS NEBEL A NOVELA NÁRODNÍ TŘÍDA 13
3. KONEC PUNKU V HELSINKÁCH 15
3.1. KRITICKÝ OHLAS V TIŠTĚNÝCH MÉDIÍCH 18
3.2. KRITICKÝ OHLAS V ELEKTRONICKÝCH MÉDIÍCH 26
3.2.1. ČTENÁŘSKÉ ZÁJMOVÉ WEBY 31
ZÁVĚR 34
SUMMARY 37
POUŽITÁ LITERATURA 40
SEZNAM PŘÍLOH 44
PŘÍLOHY 45

Úvod

Mediální ohlas literárního počinu Konec punku v Helsinkách od Jaroslava Rudiše jsem si vybrala zejména proto, že v době vydání mě kniha na dlouhou dobu ovlivnila a zasáhla. Můj subjektivní pohled na román nejsem zcela schopna vynechat, přesto se v průběhu celé své práce snažím minimalizovat jeho dopad na samotný výsledek. Naopak, poznání literárních kritik mě v mnohém obohatilo a donutilo nahlížet na *Konec punku v Helsinkách* jinak, než jak jsem ho viděla prve, když jsem knihu v roce 2011 dočetla.

Stále se držím názoru, že Jaroslav Rudiš na dvou stech stránkách dokázal popsat často nechápaný pohled dospívajících na svět, problém současné ztracené generace čtyřicátníků, které ale neříká beatnická ani nijak jinak. Zároveň úspěšně zachytil i dopad komunistického režimu na lidi, kteří ho zažili. Takové lidi, na něž pád opony často zapůsobil spíše jako by opona spadla na ně a zastavila jim slibně se rozvíjející život. Rudišovi hrdinové jdou často dopředu pozadu, jako by se zastavili v čase, v nějakém svém vysněném čase, který ve skutečnosti ani nebyl tak skvělý a bezchybný... Jen zpětně – s tím, jak se roky hromadily jeden na druhém, se i zaprášené vzpomínky zabarvovaly do růžova.

Vliv díla spatřuji i v tom, že díky nezpochybnitelné schopnosti Jaroslava Rudiše psát lehce jsou jeho knihy přístupné pro široké spektrum čtenářů. Rudiš dokáže popularizovat témata, jež jsou jinak mnohdy veřejně nečitelná. Schopnost vzbudit zájem o punk, společností jinak často zatracovanou subkulturu, je důkazem toho, že lidem mnohdy stačí podat věci tak, jak je chtějí slyšet, způsobem jim blízkým, a otevřou se věcem, o nichž nikdy nic netušili.

Práce je rozdělena na teoretickou část, v níž se zabývám recepcí textů a literární kritikou a snažím se zdůraznit význam mediálního ohlasu na samotné dílo. Stručný popis života a děl Jaroslava Rudiše, včetně díla *Konec punku v Helsinkách*, má pak nastínit jak styl, tak východiska tvorby spisovatele. Hlavní částí je část praktická, kterou tvoří mediální ohlas tištěných a internetových literárních kritik. Pro lepší pochopení autorovy práce jsem s Jaroslavem Rudišem uskutečnila i rozhovor, který je přiložen a který reflektuje, jak spisovatel mediální ohlas *Konce punku v Helsinkách* vnímá. Stejné nejčastěji vytýkané prvky, k jakým jsem došla analýzou ve své práci, pozoruje i sám autor – staví se k nim ale s nadhledem a sám říká, že jeho tvorbu neovlivňují.

Původní strukturu práce, kterou jsem uvedla v tezích, jsem se zpracováváním tématu na základě nově získaných znalostí pozměnila. Vzhledem k množství dostupných zdrojů bych na dvě knihy nedokázala poskytnout relevantní a kvalitní zpracování mediálního obsahu, proto práce rozsáhle zachycuje mediální ohlas díla *Konec punku v Helsinkách.* Při sepisování tezí jsem bohužel k informacím, které jsem později díky psaní práce měla k dispozici, neměla přístup, proto se v něčem teze od dosaženého výsledku liší. Kritický ohlas na sociálních sítích jsem vynechala úplně, dostupné zdroje mi neposkytly žádné k tématu relevantní informace – jediným hodnotným faktem se pro mě stalo to, že k dnešnímu dni má Jaroslav Rudiš na své facebookové stránce přibližně 6 600 fanoušků, k samotnému *Konci punku v Helsinkách* už se ale nikdo z nich nevyjadřuje.

Podklady pro zpracování tématu jsou především tištěná média dohledaná v archivech nebo v elektronických databázích, internetové zdroje, knihy zabývající se literární vědou či odborné texty ke zvolenému tématu a také samozřejmě Rudišova díla. Ke shromáždění dat potřebných ke zpracování mediálního ohlasu na knihu jsem ve své práci využila metodu analýzy těchto mediálních obsahů. V knize *Analýza obsahu mediálních sdělení* (2011), která se obecně orientuje spíše na politická mediální sdělení než na kulturní, jeden z autorů, Helmut Scherer, dělí obecně analýzu mediálních obsahů na dva druhy. Jedním druhem je analýza hermeneuticko textová a obrazová, jež je podrobnější a spíše rozebírá menší počet textů podrobně. Druhým druhem je pak kvantitativní analýza, „metoda pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházejí z vědecky podloženého kladení otázek“[1]. Dále rozvádí, že mezi těmito dvěma ideály je mnoho smíšených forem mediálních analýz, smíšenou formu používám ke zpracování dat i já ve své práci.

Literatura je nedílnou a jednou z nejdůležitějších částí mého života, proto jsem se ve druhém ročníku studia vysoké školy rozhodla, že si vyberu jako svoji závěrečnou práci kritický ohlas románu *Konec punku v Helsinkách* od Jaroslava Rudiše. S odstupem času a přerovnáváním hodnot v průběhu let mohu toto dílo vnímat jakkoli, nemění to ale nic na tom, že je pro mě hmatatelným důkazem toho, že krásná literatura má stále na lidi vliv, mění jejich myšlení a nutí je o věcech přemýšlet mnohdy víc, než jakékoliv odborné dílo přesně zachycující dobové události.

---

[1] SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Překlad Barbara Köpplová. Praha: Karolinum, 2011. s. 30. ISBN 978-80-246-1980-4.

1. Co je literatura?

Co je literatura? Neuchopitelná nestabilní množina. Literatura je imaginativní psaní, fikce, nebo také druh psaní utvářený „organizovaným násilím páchaným na běžné řeči“[2].

Na otázku, proč vůbec existuje literární teorie, odpovídá oklikou Terry Eagleton ve svém *Úvodu do literární teorie* (2010). Sám připomíná, kolik důležitějších problémů na světě vlastně je, upozorňuje, že zatímco píše řádky knihy, existuje na světě podle některých odhadů přes šedesát tisíc jaderných hlavic, mnohdy nebezpečnějších, než byla ta, která dopadla na Hirošimu. A odpovídá vcelku jednoduše. Literatura je všude. A to jsou řádky, které psal v roce 2010. Kolik je takových hlav a nebezpečí teď? Kde všude a jak moc blízko? Řečnické otázky bez konkrétních odpovědí vyjadřují podstatu myšlenky. Eagleton rozvádí, co jsou takové bomby zač, kolik stojí a co by s takovými částkami, jako jedna podobná bomba stojí, šlo vlastně všechno udělat. V návaznosti na to se opět rozpolceně sám sebe ptá, co má literatura společného s jadernými bombami.

Literatura má něco společného úplně se vším, co denně děláme, slyšíme, plánujeme, chceme. Všechno, co známe, je, bylo nebo bude popsáno. Více než cokoliv utváří lidské hodnoty, které se dennodenně odráží v životech recipientů. Literární historie je podle něj perspektiva, z níž lze pohlížet na historii současnosti. Říká, že neexistuje „čistá“ literární teorie. Jde pouze o akademický pojem, který v realitě fungovat ani nemůže. Eagleton popisuje literaturu jako něco, co je spíše konkrétní než abstraktní a co je výsostně spjato s životními situacemi, jež nás každodenně ovlivňují. Literatura je právě to, co nám dovoluje ochutnat život ve vší jeho rozmanitosti, dává nám zakusit, jaké to je – být naživu.[3]

Čtení je akt, kterým literaturu vnímáme. Jakým způsobem nám spisovatel podá informace, které se dozvídáme, ovlivňují různé faktory. Rozmezí, v němž se recepce pohybuje, je skutečně neovladatelnou množinou. Začíná jazykovými prostředky a končí až někde u naší nálady nebo současného stavu mysli, zahrnuje i čtenářovu inteligenci, znalosti, všeobecný rozhled nebo například schopnost si spojovat věci do celku.

---

[2] EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze:Plus, 2010. s. 12 Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

[3] EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze: Plus, 2010, 318 s. Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

Všechny tyto okolnosti činí napsání bestselleru (neboli nejlépe prodávané knihy), o to složitějším. Jak napsat něco líbivého, takového, co se bude líbit jak průměrnému čtenáři, tak i tomu náročnějšímu?

Známý polský sociolog Zygmunt Bauman začíná svou knihu *Tohle není deník* obsáhlou úvahou o tom, co pro něj psaní vůbec znamená. Je to úvaha, ve které se zhlédne lecjaký spisovatel, a označuje za jednu z příčin, proč každý den uchopí pero do ruky, následující: „Bez psaní asi nedokážu přemýšlet... Podle všeho jsem nejprve čtenář a až potom spisovatel – útržky, úryvky, kousky a drobty myšlenek se derou k životu, v divokém víření jejich přízračných a děsivých zjevení se shlukují, srážejí a zase vytrácejí a je třeba je nejprve zachytit pohledem, než se je podaří zastavit, udržet je na jednom místě a dát jim nějaké kontury. Nejdřív musí být sepsány do řady, aby se mohla zrodit nějaká přijatelně vyzrálá myšlenka. Anebo, když se to nepodaří, aby byla přerušena či pohřbena jako nepovedená.“[4]

Akt čtení se nám dále snaží nastínit se všemi jeho aspekty: „Proces čtení probíhá podle recepční teorie vždy dynamicky a komplexně a rozvíjí se v čase. Jak uvádí polský teoretik Roman Ingarden, literární dílo existuje jen jako sled „schémat“ neboli obecných pokynů, které musí čtenář aktualizovat. Čtenář k dílu přistupuje s jistými „předběžnými porozuměními“, s neurčitým kontextem domněnek a předpokladů, v jehož rámci se pak hodnotí různé rysy daného díla. Jak však proces čtení postupuje, tyto předpoklady se pod vlivem nových informací modifikují a hermeneutický kruh - od celku k části a od části k celku - se může začít roztáčet.“[5]

„Co vlastně zahrnuje akt čtení?“[6] ptá se Terry Eagleton a snaží se popsat, co vše recepci textu ovlivňuje: „... pak si uvědomíte, že tu působí literární konvence, díky níž jsme schopni přiřknout přímou řeč nějaké postavě, třebaže to text sám explicitně nečiní. Dojde nám, že úvodní výrok pronesla nějaká postava. Proč si však myslíme zrovna tohle? Vždyť ta věta v uvozovkách nemusela zaznít vůbec nahlas: možná šlo o

---

[4] BAUMAN, Zygmunt. *Tohle není deník*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015. s. 10. XXI. století. ISBN 978-80-200-2390-2.

[5] EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze: Plus, 2010, s. 95. Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

[6] EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze: Plus, 2010, s. 92. Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

myšlenku nebo o otázku, již položil někdo jiný, nebo o jakési motto umístěné na začátku románu.“[7]

V teoretické části je potřeba zmínit i o jaký druh literatury vlastně jde, co je *Konec punku v Helsinkách* zač a do jakých kategorií v literární teorii vlastně spadá. Především je *Konec punku v Helsinkách* próza neboli „literární druh zahrnující neveršované texty narativního a v širším pojetí také argumentativního nebo deskriptivního typu“[8].

Podle *Encyklopedie literárních žánrů* jde o dialogický žánr, který žije „všednodenním hovorem lidí z privátních sfér, ze společenských periferií, míšením a konfrontací nízkého a vysokého v jejich mluvě a řeči vypravěče“[9]. Je to mimořádně ohebný, flexibilní žánr, v němž těžko hledáme hranice nebo jistá omezení, stejně tak jazykové prostředky mohou být v podstatě libovolné. Atypické na poli literatury není ani prolínání žánrů, proto na sebe „škatulka“ román jako zdánlivě ucelená kategorie může brát množství podob, které se liší jak žánrovým vymezením, tak i stylistickými prostředky a schovává do sebe ještě spoustu jiných pojmů a možností.

Encyklopedie literárních žánrů dále popisuje román takto: „Román je svou povahou určen k tichému individuálnímu čtení, nevylučuje však zprostředkovatele, kteří text předčítají anebo s jistou volností reprodukují posluchačům. Jeho rozvoj podněcoval knihtisk, napomáhá mu postupná demokratizace kultury a vzdělání s přibývající gramotností a volným časem pro každého.“[10]Ze základních složek ho můžeme rozlišit podle tematické dominanty na tři typy. Prvním typem je román se zaměřením na děj, druhým román s dominancí postavy, ve třetím jde o převahu časoprostoru.[11]

---

[7] EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze: Plus, 2010, s. 93. Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

[8] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, s. 526. ISBN 80-7185-669-x.

[9] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, s. 576. ISBN 80-7185-669-x.

[10] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, s. 577 ISBN 80-7185-669-x.

[11] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, s. 526. ISBN 80-7185-669-x.

V případě *Konce punku v Helsinkách* jde o román s dominancí postavy, kdy nám kniha poskytuje možnost obzírat charakter hrdiny v mnoha proměnlivých situacích i časech, psychologickém vývoji, na základě sebeprojekce a také rozporných hodnocení jiných postav. Takové romány dávají na základě abstrahování vlastností konkrétní postavy vzniknout existujícím a zaběhlým pojmům jako je například „švejkovština“ nebo „donkichotismus“. A to tím způsobem, že se jejich rysy tak vryjí čtenářům do myšlenek, že podle fiktivních postav pak pojmenovávají vlastnosti reálných lidí a skutečné povahové vlastnosti. Takové pojmy se do společnosti dostanou postupem času, v závislosti i na tom, jakého úspěchu se román dočkal a kolik lidí ovlivnil.[12]

1.1. Pojem literární kritika

Literární kritika je podle *Slovníku literární teorie* od Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV (1984) specifická oblast literární vědy zaměřená na dobový výklad a hodnocení literárních děl a jevů s literaturou spjatých. Kritika souvisí s vývojem literatury a k literatuře neodmyslitelně patří jako její nedílná součást. Zároveň funguje jako prostředník mezi literaturou a čtenářem a má dosah a výrazný vliv na přijetí díla. Dokáže literární dílo zpopularizovat i naopak. Francouzská tradice literární kritiku chápe široce – jako žánr umělecký až odborný. Nejšířeji ale pojem vykládá anglická literární teorie, která pod spojení „literary criticism“ zahrnuje i literárně-historickou činnost vycházející z výkladů textů. Literární kritika je tak pro ně veškerá historie oboru. Německé prostředí naopak literární kritiku vnímá doslova – jako hodnocení literární tvorby – a takové pojetí z velké části přebírá pojetí české: literární kritika se zaměřuje na současnou literaturu a je její součástí.[13]

Literární kritika je stejně stará jako literatura sama. Kritické žánry italský filosof a spisovatel Umberto Eco (2004) člení na recenzi, literární historii a kritiku. Recenze by měla mít informativní funkci a mezi vydáním díla a vydáním recenze by měla uběhnout jen krátká doba. V nejlepším případě byl měla čtenáři poskytnout představu o popisovaném díle a vlastní názor, soud. Literární historie naopak popisuje dílo, které čtenář dost možná četl. Dílo, které by měl znát a nejspíš o něm už něco slyšel. Jde

[12] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, s. 526. ISBN 80-7185-669-x.

[13] *Slovník literární teorie*. 2. Rozš. Vyd. Editor: Štěpán Vlašín. Praha: Československý spisovatel, 1984, 465 s.

o dějiny literatury a v nejlepší možné verzi se pro čtenáře literární historie stane konečným a úplným poznáním díla, nasměruje ho a ukáže mu další pohled na věc.

Kritika textu sama o sobě pracuje se čtenářem, který o díle neví zhola nic. Jde prakticky o sémiotické čtení textu, které by mělo recipientovi pomoci dílo pochopit, navést ho. Kritik má čtenáři vysvětlit, jak text funguje a proč tak funguje. Recenzní kritika se ze své přirozeně předurčené formy ani nemůže vyhnout hodnocení. Umberto Eco dodává: „Nuže, pravá kritika je ta, co se směje naposled, protože každému nechá jeho vlastní požitek, ale u všech ukáže jeho důvod.“[14]

Kritikou se zabývá i již zmiňovaný Roman Ingarden, který ve 30. letech 20. století rozpracovává teorii, v níž rozděluje vrsty textu na „schematizované aspekty“ (vrstva textových významů) a „zobrazované předmětnosti“ (vrstva fikční skutečnosti). V podstatě pracuje s tím, jak se text proměňuje tím, že ho vnímají recipienty a jak podstatný význam pro význam samotného textu takové vnímání má. Ingarden tvrdí, že takové rozlišení vrstev v podstatě znázorňuje vrstvu, v níž každý jedinec má prostor si konkretizovat význam textu tak, jak ho vidí on. V každém textu tedy existuje prostor pro domýšlení si a zhmotňování, text netvoří jen jeho autor, dovytváří ho i čtenář. Dítě je buď holčička nebo chlapec, které je buď dvouleté nebo šestileté. A je na čtenáři, jak si každé takové slovo představuje a poskládá do celku. Daný motiv „dítě“ je v tomto případě univerzální, jeho konkretizace ve čtenářových představách je pak individuální konkretizací.[15] Takové vnímání je pro význam kritiky ve světě literatury přelomové.

Nejde tedy jen o to, jak vnímá své dílo autor, dílo se dotváří interpretací. A kritika takovou interpretací je. Proto mediální ohlas tvoří významný prvek díla, jde v podstatě o zhmotněné vnímání literatury recipienty, o dotvoření tohoto díla každým kritikem, který svým textem aplikuje „ingardenovskou individuální konkretizaci“ a poskytuje ji dalším čtenářům, čímž jí medializuje a poskytuje k dalšímu zpracování a posunu univerzálních významů textů. Tato recepční estetika stojí v binární opozici k teorii „novokritického přístupu“, jehož „jádrem je představa textu jako všezahrnující organické jednoty, v níž jakékoli expresivně či konativně funkční hledisko vede k vytváření ‚klamného' úhlu pohledu. Text v tomto pojetí zahrnuje své významové

---

[14] ECO, Umberto. *O literatuře*. S. 158. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004, s. 313.

[15] BÍLEK, Petr A. *Hledání jazyka interpretace: k modernímu prozaickému textu*. Brno: Host, 2003. s. 84-85.

směřování už sám v sobě a úkolem interpretace je toto významové směřování odhalit, vzít v úvahu pokud možno všechny rysy, aspekty, výrazové prostředky a významové celky a nabídnout výslednou interpretaci, jejímž hodnotovým kritériem bude právě schopnost zahrnout co nejvíce různorodých aspektů pod sjednocující střechu objeveného významového směřování. Text v ‚novokritickém' pojetí se tedy zdá odkazovat ke svému uvnitř skrytému a už před fází interpretace předurčenému významu.“[16]

Literární věda se interpretací textu zaobírá dopodrobna a recepce literárních kritiků hraje nemalou roli. Je ale potřeba zmínit, že i vzhledem k proměnlivosti významu již dopsaného díla, musíme vnímat jeho mediální ohlas s nadhledem. „Významem díla není to, co měl autor v určitém okamžiku na mysli, ani jednoduše nějaká vlastnost textu nebo zkušenost čtenáře. Význam je nevyhnutelný pojem, protože není něčím jednoduchým či jednoduše určeným. Je zkušeností subjektu, a zároveň vlastností textu. Je tím, čemu rozumíme a současně tím, čemu se v textu rozumět snažíme. ... Pokud budeme muset přijmout nějaký všeobecný princip či formuli, mohli bychom říci, že význam je určován kontextem, neboť kontext zahrnuje jazyková pravidla, situaci, v níž se nachází autor i čtenář, a všechno ostatní, co může být za určitých okolností relevantní. Pokud však řekneme, že význam je ohraničen kontextem, musíme také dodat, že kontext je bez hranic: není možné předem určit, co by se mohlo počítat za relevantní; jaké rozšíření kontextu by bylo schopno přivodit posun v tom, co považujeme za význam textu. Význam je ohraničen kontextem, ale kontext je bez hranic.“[17]

Kromě zohlednění proměnlivého kontextu a vnitřních predispozic čtenáře, musíme při zkoumání mediálních obsahů vnímat i prvky, jež se dokola opakují a jež reflektujeme většinou podobně jako ostatní čtenáři. Například ve své *Anatomii kritiky* popisuje kanadský literární kritik Northrop Frye typ hrdiny, kterého si de facto Jaroslav Rudiš vybral pro svůj román *Konec punku v Helsinkách* jako:

---

[16] BÍLEK, Petr A. *Hledání jazyka interpretace: k modernímu prozaickému textu.* Brno: Host, 2003. s. 38-39.

[17] CULLER, Jonathan D. Krátký úvod do literární teorie. Nové, rozš. vyd. Překlad Jiří Bareš. Brno: Host, 2015. Teoretická knihovna. s. 76. ISBN 978-80-7491-233-7.

„Umělec však daleko častěji ukazuje hrdinu v jakémsi ironickém mrtvém bodu, kdy jej smyšlená společnost považuje přinejmenším za hlupáka, zatímco čtenář je ohromen poznáním, že má v sobě cosi cennějšího než celá jeho společnost. Typickým a zřejmě nejlepším příkladem je Dostojevského *Idiot*, avšak existují mnohé jiné. Různorodost tohoto tématu ilustrují díla jako *Dobrý voják Švejk, Nebe je můj cíl* a *Kopytem do hlavy*.“[18]

I přes unikátní prvky Rudišova hrdiny lze tudíž vidět, že charakteristika postav může být v mnoha ohledech shodná s aktéry jiných literárních děl. Současně je to však známka faktu, že tento typ hrdiny je určitým způsobem velmi působivý, a proto se těší značné oblibě u čtenářů. V tuto chvíli už si můžeme být jisti, že Jaroslav Rudiš nevymyslel ani žánr ani druh hrdiny. Je možné vysledovat oblíbenost takových hrdinů u čtenářů v průběhu celé historie literatury. Otázkou zůstává, co nás čtenáře na takových hrdinech vůbec láká? Odpověď není jedna. Je to jejich neschopnost nebo neochota se zařadit do normálního života, schopnost přemýšlet jinak než ostatní nebo se vymanit z rámců, do kterých my sami zůstáváme v běžném životě, v němž čteme tyto knížky cestou domů z práce v tramvaji, zahaleni. I jen kontakt s nimi skrze stránky knih nám zřejmě dává možnost nad takový rámec nahlédnout. Ale bezpečně, zpoza stránek knihy, aniž bychom riskovali, že se v tom životě ztratíme tak jako oni. Jako naši vysnění hrdinové. Nebo možná mohu spíš říci antihrdinové?

[18] FRYE, Northrop. *Anatomie kritiky: čtyři eseje*. Vyd. 1. Brno: Host, 2003, s. 67. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-078-3.

2. Jaroslav Rudiš

2.1. Život a tvorba Jaroslava Rudiše

Jaroslav Rudiš se narodil 8. června 1972 v Lomnici nad Popelkou, vystudoval gymnázium v Turnově a po něm nastoupil na Pedagogickou fakultu Technické univerzity v Liberci se specializací na obor němčina-dějepis. Zájem o historii a němčinu mu zůstal dodnes, s tímto geografickým sousedem České republiky blízké vztahy: studoval na Humboldtově univerzitě, často tam jezdí a prakticky všechna jeho díla jsou do němčiny překládána, částečně dokonce německy píše. Autorská čtení v Německu má možná i častěji než u nás, což vede k tomu, že reflexi země a vliv německo-českých dějinných událostí nacházíme skoro v každém jeho textu, komiksu, jakékoliv tvorbě. Například celé dílo *Alois Nebel* je situované do pohraničí a i sám hlavní hrdina *Konce punku v Helsinkách* v mládí jel na koncert do Německa. Kromě Liberce Jaroslav Rudiš studoval i v Praze a Curychu, svůj 30. rok života prožil v Berlíně, kde mu bylo na Svobodné univerzitě uděleno novinářské stipendium. Později se věnoval práci učitele, působil jako manažer punkové skupiny, DJ i jako novinář.

Jednu ze svých nejznámějších postav, Aloise Nebela, vytvořil spolu s umělcem Jaromírem 99, na motivy komiksu vznikla divadelní hra a v roce 2011 také mezinárodně úspěšný stejnojmenný film režiséra Tomáše Luňáka oceněný Evropskou filmovou cenou. Jaroslav Rudiš se podílel na několika českých a německých rozhlasových a divadelních hrách i filmových scénářích.

Za svou kariéru dosud obdržel Cenu Jiřího Ortena (2002) a čtenářskou cenu Magnesia Litera (2007). Kromě toho má kapelu Kafka Band, Od roku 2007 pořádají Jaroslav Rudiš spolu s básníkem Igorem Malijevským literárně hudební kabaret v divadle Archa nazvaný EKG. Každé takové setkání se nese v jiném duchu a pod jiným tématem, každé představení je neopakovatelné a je prokládané improvizací, čtením moderní literatury, debatami s hosty i zapojením diváků v sále.[19]

[19] Jaroslav Rudiš [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: http://rudis.cz/biografiebibliografie-d/

2.2. Interpretace tvorby Jaroslava Rudiše

2.2.1. Začátek se začátkem tisíciletí

Prvotinou autora z roku 2002 bylo *Nebe pod Berlínem*, takzvaná kniha pro živé i mrtvé, „rockové příběhy z berlínského metra“. Příběh o třicetiletém učiteli češtiny a němčiny, Petru Bémovi, který z hlavního města Praha uprchne do německé metropole – Berlína. Jeho nyní již bývalá přítelkyně z Prahy je těhotná, Petr tedy utíká skoro až v panice. Už z názvu knihy jasná lokace je pro román přelomově důležitým prvkem. Hlavní hrdina si v Berlíně zakládá svou kapelu U-Bahn a vypráví o svém „punkovém“ nenapravitelném životě. Seznámí se se svou nejspíše životní láskou.

Kniha je psána ich-formou a hlavní dějovou linkou je Bémův pobyt v Berlíně. Okolo se odehrávají vzpomínky na Německou demokratickou republiku, pád berlínské zdi, zpěváka Deana Reeda a přelézání zdi ambasády v Praze a nechávání trabantů napospas Čechům. I přesto, že Jaroslav Rudiš použil hodně slangu a obecné češtiny, přesto je román jednoduše pochopitelný a pro každého dostupný (např. „fotra“[20], „vyhulim“[21]). Kniha byla vydána v nakladatelství Labyrint[22] a později přeložena do němčiny, polštiny, srbštiny, běloruštiny nebo bulharštiny.

V roce 2006 Jaroslav Rudiš vydává svůj román *Grandhotel*. Opět v nakladatelství Labyrint pod vedením Joachima Dvořáka. Příběh je situovaný do severočeského Liberce a vypráví o životě Fleischmana, podivína, který pracuje ve futuristickém Grandhotelu nacházejícím se na hoře Ještěd. Fleischmanův příběh je až tragický, nemá rodinu ani domov a věří tomu, že jediná cesta, jak Grandhotel opustit, vede skrz nebe. Je až posedlý počasím, které několikrát denně měří a zapisuje si poznámku za poznámkou každý detail ohledně změn, které se na obloze nad ním odehrávají.

Fleischmann nikdy nebyl oblíbený, nejspíš právě kvůli svému koníčku a podivným, až podivuhodným zálibám – spolužáci mu ve škole říkali Rosnička,

---

[20] RUDIŠ, Jaroslav. Nebe pod Berlínem. Praha: Labyrint, 2010. Bouře. s. 14

[21] RUDIŠ, Jaroslav. Nebe pod Berlínem. Praha: Labyrint, 2010. Bouře. s. 99

[22] Labyrint je nakladatelství a vydává kulturní revue. Již přes dvacet let vydává kvalitní beletrii, českou i překladovou (zejména německy psanou prózu), knihy o umění, komiksy a v edici Raketa knihy pro děti. Mezi kmenové autory patří např. Petr Sís, Jaroslav Rudiš, Jaromír 99, Lenka Reinerová, Olga Walló, David Böhm, Lukáš Urbánek a Milada Rezková. Labyrint podporuje řadu nezávislých kulturních projektů a spolupořádá mezinárodní festival KomiksFEST! Nakladatelství Labyrint založil Joachim Dvořák, stejně jako založil v roce 1990 i český kulturní časopis Labyrint revue. (Zdroj. www.labyrint.cz)

Mrakomor nebo Rampouch. A přitom je jeho záliba nepochopitelná. Zrovna tam, kde stráví celý svůj život, je počasí nejhorší, jak si jen lze představit. Neustále prší nebo sněží. Hezky je vskutku zřídkakdy. To je právě to, co každodenně Fleischmann zapisuje do svého deníku. Skoro každou kapku, která na ještědský kopec kdy dopadla.

K tématu Německa, které je k nalezení snad v každém románu Jaroslava Rudiše, odkazuje už jen to, že je Ještěd oblastí Sudet, úzce tak souvisí s česko-německou historií. Rudiš vyzdvihuje, jak jsou si Češi a Němci podobní a nezapomíná naznačit, jak moc zničila vztahy obou zemí druhá světová válka.

Fleischman se ve své hlavní dějové linii zamiluje do Ilji, Ilja chodí s Patkou, Fleischmanův bratranec Jégr je majitelem hotelu a zároveň zosobňuje záchranu hlavního hrdiny před dětským domovem a sociálními pracovnicemi. Malý svět na kopci Ještědu je kupodivu rozsáhlý a zachycuje různé lidské charaktery, nálady a příběhy.

Další z Rudišových slavných a oblíbených románů je *Potichu* z roku 2007. Roztříštěnost knihy je symbolická svou sjednoceností. Kniha vypráví příběh jednoho dne a jedné noci v podání pěti různých osob. Je konec léta, hlavní město České republiky Žádná z postav si není ničím podobná. Dospělí i puberťáci, hluk i ticho, současnost i minulost, všechno se střetává na pár stránkách a na konci knihy čtenář pochopí, co mají společného.

Poslední letní den v podání řidiče tramvaje Petra, jehož život se odehrává na trase tramvaje číslo 22 a jenž stále hledá svou osudovou lásku. Poslední den amerického právníka Wayna, kterému život vzhůru nohama otočí jediná zpráva v televizních novinách. A i poslední den punkerky Vandy, která nenávidí ticho a k životu potřebuje muziku a také diplomatky Hanky, která se vrací z Lisabonu do Prahy s tím, že najednou chápe, že si musí užívat a žít naplno. A koneckonců i poslední den Vladimíra, který potřebuje ticho, podivína chodícího po hlavním městě a odstřihávajícího lidem sluchátka, protože hluk je opak toho, co je podle něj dobré a správné. Příběh vrcholí setkáním pěti hrdinů, kteří si vlastně přízvisko hrdina v žádném případě nezaslouží.

2.2.2. Komiks Alois Nebel a novela Národní třída

Dalším, netradičním počinem Jaroslava Rudiše je *Alois Nebel*. Alois Nebel je výpravčí vlaků, postava vzniklá na základě komiksu, kterou spisovatel vytvořil ve spolupráci s umělcem Jaromírem Švejdíkem (Jaromír 99). Příběh je zasazen do Jesenicka a odehrává se v okolí železniční stanice, jejímž předobrazem byla

ve skutečnosti zřejmě zastávka Horní Lipová. Vznik je datován do roku 2003, kdy autoři vydali první komiks s názvem Bílý Potok, potom následovalo Hlavní nádraží a Zlaté Hory.[23]

Alois Nebel je osamělý, tichý a svým způsobem dost podivín. Má halucinace, které ho postupně přivedou do blázince a připraví ho o práci. Příběh se zamotává a Rudišovo klasické vysvětlení zápletky na konci není výjimkou ani zde.
Aloise Nebela na plátně v roce 2011 ztvárnil Miroslav Krobot. Film se objevil na filmovém festivalu v Benátkách a byl dokonce navržen na cenu Akademie (Oscara) v kategorii Nejlepší cizojazyčný film. Později (2013) byl *Alois Nebel* odvysílán jako první film televizního kanálu ČT art. [24]

Zatím poslední vydanou knihou Jaroslav Rudiše je *Národní třída* (2013). Novela vyprávějící relativně krátký a nerozvedený příběh Vandama, rváče, který se živí jako natěrač střech. Zamlada zažil pád komunistického režimu v Praze a tvrdí, že byl prvním, kdo dal ránu při sametové revoluci. V průběhu románu se ale dozvídáme a pochybujeme, na které straně vlastně byl a komu dal tu pověstnou a důležitou první ránu. Trošku hloupý a zaseklý hlavní hrdina, který byl kdysi závislý na drogách a prošel si i odpykáváním trestu ve vězení. Sám sebe ale celoživotně považuje za odvážného bojovníka, přitom se z toho všeho vyvine, že je vlastně obyčejný zbabělec proplouvající životem, který si píše vysnil, než vybudoval.

Kniha je krátkou novelou, původně divadelní hrou. Rudišovi bylo po jejím vydání často vyčítáno, že šlo pouze o knihu z důvodu výdělku. Takto krátký příběh by totiž mohl umístit i na internet, panují i pochyby, zda si zaslouží místo v knihovně mezi dalšími Rudišem vydanými romány. *Národní třídu* opět vydalo nakladatelství Labyrint.[25]

---

[23] Alois Nebel ve své kreslené podobě zdobil strany týdeníků Respekt a Reflex. Na filmových plátnech se objevil v roce 2011, jeho režii měl na starost Tomáš Luňák a se svým debutem velice uspěl i v mezinárodním měřítku. Příběh filmu se odehrává na podzim roku 1989 na železniční stanici Bílý Potok v Jeseníkách.

[24] Jaroslav Rudiš [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://rudis.cz/about/

3. Konec punku v Helsinkách

„Zapálí si, dopne bundu až ke krku, hodí do sebe prášek proti smrti a jde.“[26] Začátek celého románu, první kapitola s příznačným názvem – Krabička cigaret. O kom je? O čem může vůbec takový text být? Úderná Rudišova slova kdysi dopadala na klávesnici při psaní těchto pár poskládaných hlásek tak, aby odvyprávěla příběh, který ho těžko říct jak napadl, a aby dávala smysl. Zároveň jednoduchost jeho příběhů je možná klíčem ke všem těm věrným čtenářům, kteří jsou si schopni v neuvěřitelných nákladech kupovat o pár let později i román Národní třída, o němž kritika píše, že jde o nedodělanou krátkou povídku, která má autorovi jen vydělat. Takže o čem je *Konec punku v Helsinkách*, který začíná příznačně zimou, cigaretami a takzvaným práškem proti smrti?

Konec punku v Helsinkách je o Olem. O čtyřicátníkovi, který prožil bouřlivé mládí a nikdy z něho tak úplně nedospěl. O Olem, jehož životní osamělý příběh je důmyslně zakomponovaný do pádu režimu, do totality a do Německa. Motivy, kterých se i dnes třiačtyřicetiletý Rudiš vlastníma rukama dotknul, se prolínají všemi stránkami. Ole hned ze začátku prožívá obyčejný den, který nás uvádí do celého jeho života.

„Ole jde dál, zapálí si ještě jednu cigaretu a ví, že po ní ucítí jemný tlak na plicích, jako by mu někdo šlápnul na hrudník. Je rád, když něco cítí. Cestou do práce vytáhne vždycky tři. Někdy ho napadne, že jeho čas neurčují hodiny, ale cigarety. Krabičky cigaret. Kartony vyhulených cigaret jedné staré značky, která existuje od války. A když se ohlédne za sebou, nevidí za sebou hlavní třídu, ale hromadu prázdných zmačkaných krabiček od cigaret, na kterou se marně snaží vyšplhat slunce a prokousnout mraky.“[27]

Těžko říct, kolik cigaret „vyhulí“ Ole za těch 259 stránek potištěného papíru. Ale kromě cigaret v životě moc věcí nemá. Jednou z těch oblíbených jsou vinyly – gramofonové desky se stopážemi, minutami, hodinami hudby, která tak spoutala jeho život. Tak, jako se zasekává gramofon, zasekl se totiž i Ole. Tak jako deska, co dávno dohrála, i on pořád dokola dělá to samé. Den co den, jde stejnou cestou do baru, do Helsinek, jak se jeho „domácí“ bar jmenuje. Dny se opakují ve smyčce a vystihuje to příznačný konec první kapitoly slovy „a pak je ráno a hlava bolí. A tak první, co udělá,

---

[26] RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. 1. vyd. Praha: Labyrint, 2010, s. 11.

[27] RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. 1. vyd. Praha: Labyrint, 2010, s. 13

je, že polkne prášek proti smrti.“[28] Kromě cigaret a vinylů má ještě Lenu. Vyčpělou nebo možná ještě nevzplanutou lásku, se kterou tak rádi pijou kafe, jedí soljanku a po večerech na ulicích vyřvávají zběsile „Vajíčkó“, neboli nejsprostší české slovo.

Druhou rovinou je pak deník z roku 1987, deník punkerky, která žije v „údolí dutých hlav“ a nesnáší svůj život, svoje rodiče, svou školu. Často má kocovinu a poslouchá Die Toten Hosen, co taky jiného, a miluje Helmuta. Deník není v er-formě, ale samozřejmě v ich. Takže Rudiš komunikuje jazykem šestnáctileté holky ztracené v režimu, v Německu, a hlavně ve svých myšlenkách. Přesto jak těžký úděl to musí být, to bravurně zvládá.

Jaroslav Rudiš a jeho schopnost si hrát se slovy v dnešní době přesně zapadla do potřeb čtenáře. Jednoduchost a poetika, dvě věci, jež je velmi těžké skloubit aniž by se vyprávění přehouplo do kýče nebo klišé výrazů. Moderní témata příznačně zakotvená někde v relativně dávno uplynulé historii. Zároveň ale něco, co zaujme čtenáře dospívajícího i dospělého.

Nancy, kterou tak pojmenoval její kluk Helmut podle Sidovy Nancy, legendární součásti punkové historie. Nancy, které je všechno „egál“, poslouchá HNF a nesnáší Michala Davida, bude jí sedmnáct, docela obstojně mluví německy a nevychází s vlastní matkou. Tak přesně té je údajně všechno „egál“. Znázornění puberty s nádechem punku, revolty, strachu a lhostejnosti. Nancy se bojí, že výbuch Černobylu ji ovlivnil, že je nemocná, občas se bojí, že je těhotná a občas je jí jednoduše všechno „egál“. Nancy také vidí divné věci, psa, co mu svítí oči, což je vlastně důvod, proč si začala psát ten „tajný“ deník, který když jí přečte bratranec, tak ho zabije. Je sprostá, nevychovaná a drzá, zároveň citlivá, neznalá a hodná. Nancy je synonymem schizofrenie *Konce punku v Helsinkách.*

V rozhovoru pro *Instinkt* s titulkem *Mám se proti čemu bouřit* Jaroslav Rudiš mluví o knize jako o vážné knize. „Jesenickou část knihy jsem například konzultoval s Jaromírem 99 a on mi pořád opakoval: smutek, beznaděj, depka, konec světa. To tam musí bejt, jinak ti daj pankáči do držky. Toho jsem se při psaní držel. Teď na jednom punkovém fóru vyšla pochvalná recenze od starého pankáče Mrtvoly, tak jsem rád,“[29] odkazuje Rudiš v rozhovoru i na níže rozebranou recenzi od jednoho ze zástupců

[28]RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. 1. vyd. Praha: Labyrint, 2010, s. 26

[29] RUDIŠ, Jaroslav a ŠAFRÁNEK, Šimon. *Mám se proti čemu bouřit.* Instinkt, 2010, roč. 9, č. 45, s. 38-40.

subkultury, o níž kniha pojednává a do jejíchž spárů v mládí zabřednou Ole i Nancy, oba hlavní hrdinové románu.

O Německu a Němcích Rudiš říká, že po tom, čím si v historii prošli, se vzpamatovali a rychle proměnili svou roli ve světové politice. Dnes dokáží být „zachránci demokracie a svobodomyslné společnosti.“[30] Česko-německé vztahy ale pro zbytek národa podle něho tak přitažlivé jako pro něj nejsou. Vyznačují se napětím a propleteností. Tím, že obě země spolu sousedí, jsou taky tak trochu vynucené. Přestože by se z toho, jak blízko k Sudetům má, dalo předpokládat, že bude autor jasně na straně sudetských vyhnanců[31], není autorův postoj v realitě úplně černobílý. Jaroslav Rudiš je určitě na straně všech spisovatelů, kteří o historii opřené romány píší: „nemělo by se zapomínat, co vyhnání Němců předcházelo,“ říká k tématu. Zároveň ale dodává, že „nic samozřejmě neospravedlňuje tu mstu, ty tragédie na často nevinných lidech, k nimž došlo v Postoloprtech nebo Dobroníně.“[32]

Šimon Šafránek, autor rozhovoru se spisovatelem, se Rudiše ptá na mnohé. Na Německo, na ezoteriku a duchy v knihách a samozřejmě také na punk. Jaroslav Rudiš se k subkultuře staví jednoduše. Říká, že pořád je proti čemu se bouřit. Punk není mrtvý.

Jaroslav Rudiš je sečtělý literát, naučil se předávat slova dál způsobem, kdy se román čte lehce a chápe jednoduše. Neprobírá závažná témata současného světa, ani vzpomínky na důležité momenty historie lidstva, řeší spíš životní krize, osobní rozhodnutí. Řeší jednotlivce, jako by byl tím nejdůležitějším, co na světě je, a popisuje příběhy životů, které se zdají být jednoduché. Občas se dá říci, že až trosečnické a zbytečné, ale nikdy ne nudné. Lidé, které vymýšlí, jako by skutečně spadli z reality na papír, pak se zas oživovali ve vašich představách těsně po dočtení prvního odstavce. Právě ve zdánlivé obyčejnosti postav tkví síla Rudišových příběhů, které přesahují všednost lidského osudu a dávají ve srozumitelné formě, jež umožňuje vstřebat i velmi komplexní sdělení. A hned po něm už musíte přečíst další odstavec, kapitolu, knihu.

---

[30] RUDIŠ, Jaroslav a ŠAFRÁNEK, Šimon. *Mám se proti čemu bouřit.* Instinkt, 2010, roč. 9, č. 45, s. 38-40. ISSN 1213-774X.

[31] Dědeček Jaroslava Rudiše byl nádražák v Sudetech, utíkal před nacisty a zažil i odsun, jmenoval se také Alois.

[32] RUDIŠ, Jaroslav a ŠAFRÁNEK, Šimon. *Mám se proti čemu bouřit.* Instinkt, 2010, roč. 9, č. 45, s. 38-40.

3.1. Kritický ohlas v tištěných médiích

Podstatnou část mediálního ohlasu tvoří kritiky v tištěných médiích. Těch jsem pro svou práci vybrala devět, napříč různými kulturními periodiky, jež jsou na našem trhu dostupná.

Jedna z tištěných recenzí vyšla v revue *Host*. *Host* je měsíčník pro literaturu a čtenáře. Jeho založení se datuje už do roku 1921, od té doby prodělal nespočet změn, včetně změny názvu. Mezi jeho redaktory v průběhu let patřily nejvýznamnější osobnosti meziválečného kulturního života jako byl Jaroslav Seifert, Vítězslav Nezval, Jiří Wolker, František Halas, Václav Černý nebo Karel Teige. Logicky se tedy dá odvodit, že první časopis se jménem *Host*, který u nás vycházel, byl na počátku spjat se skupinou *Devětsil*. Jeho vydávání bylo ukončeno v roce 1929. Navázal na něj *Host do domu* roku 1954, který měl na svých stránkách jména jako Jan Skácel, Milan Uhde a Oldřich Mikulášek. Dnešní *Host* se formuje od roku 1985, založen byl jako samizdat, pod vedením různých šéfredaktorů měnil formu i myšlenky, název mu ale zůstal. Od té doby v něm publikovali autoři jako Michal Ajvaz, Jan Balabán, Petr Borkovec, Václav Bělohradský, Milan Kundera a mnoho dalších, v současné době ho vede Miroslav Balaštík.[33]

Kritickou reflexi *Konce punku v Helsinkách* napsala pro časopis *Host* Eva Klíčová. Její text *Punk is dead, isnť it?* vyšel s podtitulkem: „Jak vyrobit bombu, jak si udělat číro.“[34] Eva Klíčová mluví o Jaroslavu Rudišovi jako o milovníkovi Sudet, berlínského metra a městských subkultur. Rudiš prý „sestupuje do nehostinných osmdesátých let, aby se přesvědčil, že žádné dogma není věčné – ani to punkové, jehož zaklínací axiom zní ‚no future‘...“[35]

Jaroslava Rudiše Eva Klíčová nevnímá jako punkera, ale někoho, kdo se o popis scény pokusil „zvenku“. Je to pro ni hodný hoch ověnčený literárními cenami. Zároveň mu ale přiznává dostatečnou schopnost načerpat informace a důvěryhodnost. Autorka kritiky si všímá, že Rudiš zachytil jistý vývoj a generační proměnu, zachytil socialismus a následný tržně-liberální systém, ale v podstatě pouze z pohledu punku. Současnou

[33] Host [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://casopis.hostbrno.cz/o-nas/historie

[34] KLÍČOVÁ, Eva. Punk is dead, isn’t it?:jak vyrobit bombu, jak si udělat číro. *Host*, 2010, roč. 26 č. 10, s. 58-59.ISSN 1211-9938. Dostupné také z: http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2010/10-2010/punk-is-dead-isn-t-it.

[35] KLÍČOVÁ, Eva. Punk is dead, isn’t it?:jak vyrobit bombu, jak si udělat číro. *Host*, 2010, roč. 26 č. 10, s. 58-59.ISSN 1211-9938.Dostupné také z: http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2010/10-2010/punk-is-dead-isn-t-it.

revoltu namířil ve svém románu proti konformitě, rodinným domkům na každém kroku, kočárkům, stereotypu a bio posedlosti. Z punkových rebelů se v průběhu dvaceti let stali naprosto ztracení outsideři. Pravý punk zmizel v „časoprostoru NDR a ČSSR“.
Eva Klíčová přeskakování v různých časových pásmech nazývá originálním slovesem. Jaroslav Rudiš podle ní „sendvičuje“ a sama se snaží vystihnout příběh, který se jí zdá zajímavý, v pár složitých větách. Oceňuje vžití se do role šestnáctileté puberťačky, jakou je Nancy.

„Text prostý interpunkce, plný vulgarismů, germanismů a slangových výrazů přímočaře útočí na bezvýchodnost tehdejšího systému, která dnes bývá tiše odsouvána do pozadí za úsměvné vzpomínky na banánové fronty a dederonovou módu. ‚Nancy‘ krade, fetuje a souloží bez jakýkoliv zábran děvčete z nedělní školy, aniž by působila silácky nebo nevěrohodně. Představuje jistý, přes svou ještě dětskou naivitu ad absurdum dovedený materialismus socialisticky ušmudlané bídy.“[36]

Kritika Rudišovi vytýká v podstatě snad jen přílišnou „nahodilost v přecházení mezi jednotlivými vypravěčskými vrstvami a v poměrech jejich rozsahů, kde čtenáře nechá o nutnosti sdělovaného pochybovat častěji, než by se slušelo na opravdu čtivý román.“[37] Eva Klíčová to nazývá autorskou nedisciplinovaností, která pak spadá do sentimentality, v níž se často opakují autorovy stylistické vrtochy.

Další z recenzí vyšla v časopisu *Tvar*, který se zaměřuje na literární tvorbu a literární kritiku. Jsou zde publikovány jak úryvky prózy, tak poezie, rozhovory, literárně-vědecké studie. Založen byl v roce 1990.

Kritickou reflexi pro časopis *Tvar* napsal Pavel Janoušek a ve svém textu si všímá Rudišovy slabosti pro hudbu, kterou příznačně a často propojuje s literaturou. Na rozdíl od ostatních ale Rudišovi nevěří skutečný zájem o punk: „mám však podezření, že si punk dostudoval až v okamžiku, kdy jej začal považovat za vhodný materiál pro rozehrání tématu, k němuž odkazuje druhé magické slovo v titulu, totiž tématu konec (konec jedné generace).”[38] Zároveň podle Janouška Rudiš vyvíjí snahu punk zpopularizovat a civilizovat.

---

[36]KLÍČOVÁ, Eva. Punk is dead, isn’t it?:jak vyrobit bombu, jak si udělat číro. *Host*, 2010, roč. 26 č. 10, s. 58-59..Dostupné také z: http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2010/10-2010/punk-is-dead-isn-t-it.

[37]KLÍČOVÁ, Eva. Punk is dead, isn’t it?:jak vyrobit bombu, jak si udělat číro. *Host*, 2010, roč. 26 č. 10, s. 58-59.ISSN 1211-9938. Dostupné také z: http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2010/10-2010/punk-is-dead-isn-t-it.

[38]JANOUŠEK, Pavel. [Konec punku v Helsinkách]. *Tvar*, 2010, roč. 21 č. 20, s. 3. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/47/Tvar20-2010.pdf

Vybrané téma ale Janouškovi přijde typické, takové, k jakému dospěje snad každý autor. Nezpochybňuje Rudišovu schopnost psát, smysl pro nápad a navození situace, zpochybňuje ale schopnost Rudiše napsat nosný, epický román. Podle Pavla Janouška je Rudišovým žánrem krátká povídka. Výsledkem toho jsou údajně desítky písmeny popsaných stránek, které jsou nudné a šedé.

Autora kritiky *Konec punku v Helsinkách* neoslovil, říká o něm: „před nudou celku bych dal přednost těm pěti, šesti pozoruhodným povídkám, které potenciálně obsahuje.“[39] Automaticky to znamená, že Jaroslav Rudiš přibližuje punk „konvenčně uvažujícím“ adresátům a tím vytváří prakticky neexistující svět, kde je punk přijatelný, oblíbený, pochopitelný pro každého čtenáře. Ale to má opět mnoho společného se stylizací hlavního hrdiny, který je blízký každému, kdo slyší jeho příběh, protože je v něm skryto mnohem víc, než kolik ukazuje navenek. Takovým hrdinou je v tomto případě Ole – prototyp bývalého punkera, zástupce subkultury veřejně nechápané a i v dnešní mnohem méně omezené a méně striktní době pořád nepřijatelné (viz příloha č. 3).

V časopisu *Týden* vyšla recenze na Rudišův *Konec punku v Helsinkách* v listopadu 2010, těsně v návaznosti na vydání knihy. Autor recenze Vojtěch Varyš v kritice porovnává novinky dvou prosperujících a relativně úspěšných českých autorů – Jaroslava Rudiše a Davida Zábranského. Tou dobou, kdy vyšel Rudišův *Konec punku v Helsinkách*, vyšel i Zabránského *Kus umění.* „Ta podobnost by už nemohla být větší: od vzhledu přes vývoj kariéry až po postavení, které oba na současné literární scéně zaujímají. Jaroslav Rudiš a David Zábranský nyní navíc prakticky souběžně vydali své nové knihy,“[40] hlásí hned na začátku článku. Dále ale uvádí, že se oba romány od sebe liší, i přestože oba autoři reprezentují tentýž fenomén. Vojtěch Vavryš tento fenomén popisuje jako: „mladý, leč pomalu zrající muž s jistou ležérností uvažuje o svých možnostech v tomto světě za pomoci pointovaných historek i ironických postřehů. A za nemalého zájmu čtenářů i kritické veřejnosti.“[41]

---

[39]JANOUŠEK, Pavel. [Konec punku v Helsinkách]. *Tvar*, 2010, roč. 21 č. 20, s. 3. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/47/Tvar20-2010.pdf.

[40]VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč. 17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

[41] VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč. 17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

Článek se symbolicky jmenuje *Jára s Dádou na literárním pískovišti* a nejdříve se snaží postihnout oba autory a jejich dosavadní literární počiny. Oba jsou Vojtěchem Vavryšem označováni za profesionální spisovatele. „Jára“, jak Vavryš přátelsky zkracuje jméno Jaroslav, popisuje Rudišovo typické psaní jako plné „lakonických vět, stručných point a melancholického nadhledu“[42]. „Jára“ si Vavryše získává spíše stylem psaní než příběhem, protože příběh, kde je hrdina ztracený a neví, co se sebou, není vskutku nejsilnější možnou zápletkou. Recenze přirovnává Rudiše částečně k Michalu Vieweghovi, a to právě třeba pro lehkost psaní a volbu literárního popu. Rozdíly obou autorů spatřuje v menší křečovitosti „Járy“. Kvůli dobovému zařazení kritika vzpomíná i na *Občanský průkaz* nebo *Báječná léta pod psa. Konec punku v Helsinkách* ale vyzdvihuje za úplně jiný pohled na věc. Vojtěch Vavryš oceňuje příběh šestnáctileté punkerky, zároveň ale naznačuje, že je z knihy místy „cítit póza“. Vavryš považuje Rudiše za „nejněmečtějšího ze všech českých spisovatelů“[43], a to hlavně protože je z jeho knih silně cítit inspirace, i například co se literárních předčítání týče. Rozdíl mezi Zábranským a Rudišem kritika spatřuje v tom, že Rudiš proslavil nakladatelství Labyrint, zatímco Zábranského z velké části proslavilo Argo.

Sečteno podtrženo ale hodnotí *Konec punku v Helsinkách* velmi kladně: „Náhle už nejde o pouhou četbu na jedno léto – lze předpokládat, že kniha bude mít co říct, až ji čtenář vytáhne z knihovny i za deset let. A to je u Rudiše, jak jsme ho dosud znali, co říct.“[44]

Nad čtyřmi Rudišovými romány se ve své kritice Rudišova zoologická zahrada v 85. čísle Revolver Revue zamýšlí Petr Šimák. Za klíčový motiv v Rudišově tvorbě považuje Berlín, „město svobody a punku, město singles, nezadaných, město, do nějž bije od severu mořský vítr, a proto tolik nezahnívá.“[45] Historicky zařazuje Berlín jako město, v němž žil Nabokov a vůbec celá ruská porevoluční emigrace, vzpomíná i na slavnou knihu *My děti ze stanice ZOO,* která letos oslavila 40 let. Po krátkém geografickém exkurzu Petr Šimák vrhá svůj kritický pohled na celou Rudišovu tvorbu:

---

[42] VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč. 17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

[43] VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč.17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

[44] VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč.17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

[45] ŠIMÁK, Petr. Rudišova zoologická zahrada. *Revolver Revue*, 2011, č. 85, s. 227-231. ISSN 1210-2881.

„Doufal jsem, že o Rudišovi budu moci psát v pozitivním duchu. Nakonec mi sám nedal moc šancí, přestože jeho čtyři romány nepostrádají vtip, překvapení, poutavé příběhy, změny vyprávěcího tempa a hlasu různých vypravěčů, což by mohlo ukazovat na jeho spisovatelskou zručnost.“[46] Šimák si vůči Rudišovi nebere servítky. Vysmívá se Rudišovým dialogům a snaze napodobit lidi, co žijí „naplno“. „Postavy si totiž nemyslí zhola nic[…], žijí nečasovou, absolutně přítomnou existenci.“[47]

Ke konci svého podrobného rozebrání Rudišovy tvorby Šimák píše:
„Rudišovy postavy unikají do fantazijních světů svých pohodových kapelek, cool záletů a vyklidněných kavárniček. Je to nutné, aby si od vlastního života, který pozbyl veškerého smyslu, mohli odpočinout. Autor sám, stárnoucí rádobypunker, se potom schovává do světa své tvorby, kde se utvrzuje v tom, že to, co dýchavičně popisuje, je všechno, s čím se ve světě můžeme setkat. Mimochodem, Steve Jones ze Sex Pistols to řekl v samých počátcích punku výstižně: ‚Běžný život je tak nudný, že ho opouštím tak často, jak to jen jde‘...“[48]

Recenze v kulturní rubrice *Mladé fronty DNES* s názvem *Punková novinka Rudiše má menší tah, ale je nejvyzrálejší* napsaná Alicí Horáčkovou v říjnu roku 2010 hodnotí Rudišovu knihu 70 % a říká, že je v ní „vztek i rezignace, Československo i NDR, komunismus, kapitalismus i biomóda, a dohromady to docela funguje. I když se do Helsinek nedojede a pankáči mají šediny.“[49] Text knihu popisuje i hodnotí (viz příloha č. 4). Mluví o Jaroslavu Rudišovi jako o autorovi, který je až posedlý Německem, zkrachovalci a dějinami. Bohémsky přirovnává autora k Hrabalovi i Pelcovi a chválí jeho syrovost a schopnost vytvořit *„dokonalou surreálnou metaforu neviditelné zkázy – bílou nemoc“*[50]. Na jednu stranu mu autorka lichotí, na druhou ale vyčítá až moc velkou roztříštěnost a to, že *„nemá takový tah jako autorova prvotina*

---

[46] ŠIMÁK, Petr. Rudišova zoologická zahrada. *Revolver Revue*, 2011, č. 85, s. 227-231.

[47] ŠIMÁK, Petr. Rudišova zoologická zahrada. *Revolver Revue*, 2011, č. 85, s. 227-231.

[48] ŠIMÁK, Petr. Rudišova zoologická zahrada. *Revolver Revue*, 2011, č. 85, s. 227-231. ISSN 1210-2881.

[49] HORÁČKOVÁ, Alice. Žádná jízda, "jenom" nejvyzrálejší roman Jaroslava Rudiše. *Mladá fronta Dnes - Praha*, 14. 10. 2010, roč. 21 č. 239. s.7. *Dostupné na: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phj-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt*

[50] HORÁČKOVÁ, Alice. Žádná jízda, "jenom" nejvyzrálejší roman Jaroslava Rudiše. *Mladá fronta Dnes - Praha*, 14. 10. 2010, roč. 21 č. 239. s. 7. *Dostupné na: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phj-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt*

Nebe pod Berlínem“[51]. Co přesně ale Alice Horáčková zmíněným tahem myslí, už nezjistíme. Možná jde o témata, možná o dynamiku, možná o samotný příběh.

Rudišovu novinku kladně ohodnotil i deník *Právo*, a to v čele s Františkem Cingerem. Článek s příznačným titulkem *Posmutnělí hrdinové prózy Jaroslava Rudiše* začíná perexem a slovy: „Naděje bývalých přívrženců punku a jejich zmar je jedním z hlavních témat nové prózy Jaroslava Rudiše.“[52] Kritik se krátce zabývá dějem knihy a Olemu přisuzuje jeho úplné jméno, které snad v průběhu knihy ani jednou nezaznělo – Oliver. Všímá si obou dějových linií, žádnou ale neupřednostňuje. Za důležitou zřejmě považuje i ukázku, autentičnost tudíž dodává několika citacemi a přímými řečmi převzatými z knihy. Skoro nejpřesněji tedy zvládá poskytnout čtenáři přehled o tom, jak kniha „žije“. Jakoby se František Cinger nezařadil do řady přísných kritiků a také Jaroslavu Rudišovi přiznává určité autorské *zrání* i schopnost se vžít do mladých své doby. Postavy považuje za propracovanější, než jak tomu bylo v *Grandhotelu* nebo *Nebi pod Berlínem.*

„Rudiš si zvedl laťku. Nejde mu o příběh osamoceného ‚hvězdáře‘, ale o generační zkušenost. Nevím, jestli existuje stejná, navíc česko-německá, v podobě, jak vnímají svět jeho hrdinové.“[53]

Pro *Souvislosti* – revue pro literaturu a kulturu napsala recenzi *Nekonečný Rudiš* Marta Ljubková hned v lednu 2011 a označila novinku Jaroslava Rudiše jako současný literární pop – jeho psaní je podle ní módní, elegantně střižené, dokonale slušivé. „Pěkně se nosí, a když se obnosí, není problém ho odložit. Však bude v příštím díle zase jako nové.“ Metaforizuje a dává Rudišovi novou rovinu výrazy jako „salónní provokativnost“, „melancholičnost“ či „nesnesitelný sentimentalismus“.[54]

Ohrazuje se ale vůči přirovnání k Bohumilu Hrabalovi, a to z toho důvodu, že Hrabal není tak banálně jednoduchý, Rudiš podle ní nezachycuje „bizarní svět okraje“. Rudišův hrdina je vždy perfektně vykalkulovaný jako někdo, kdo splňuje základní

---

[51] HORÁČKOVÁ, Alice. Žádná jízda, "jenom" nejvyzrálejší roman Jaroslava Rudiše. *Mladá fronta Dnes - Praha*, 14. 10. 2010, roč. 21 č. 239. s. 7.*Dostupné na: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phj-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt*

[52] CINGER, František. Posmutnělí hrdinové prózy Jaroslava Rudiše. *Právo. Praha – Střední Čechy*, 9. 10. 2010, roč. 20 č. 235, s.19. ISSN 1211-2119.

[53] CINGER, František. Posmutnělí hrdinové prózy Jaroslava Rudiše. *Právo. Praha – Střední Čechy*, 9. 10. 2010, roč. 20 č. 235, s.19. ISSN 1211-2119.

[54] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

mainstreamová kritéria, aby čtenáře bavil. Hospodský povaleč, o kterém si rádi ve svém volném čase přečtete. Marta Ljubková se kriticky staví vůči všem ostatním recenzím a obviňuje Jaroslava Rudiše z toho, že jeho čtivé věty ve skutečnosti nemají jazykovou hodnotu.[55]

Pro představu toho, co autorka recenze pravděpodobně myslela, úryvek jednoho z dialogů z knihy (přesně takový styl odlehčených a prakticky nic neznamenajících dialogů má v knize značné zastoupení):

„Podle mě štěstí neexistuje. Je to jen nějaká naše hloupá iluze. Když je ti šestnáct, tak máš pocit, že musíš bejt šťastnej, že je na to nějakej recept, stejně jako si myslíš, že nikdy nenatáhneš brka. A pak ti poprvé dá někdo do držky, nebo se na tebe vykašle nějaká holka a ty víš, že to tak jasný a jednoduchý nebude.“
„Ale já chci bejt šťastná.“
„Já ti to taky neberu.“
„Takže jsou momenty, kdy seš i ty šťastnej?“
„Jsou chvíle, kdy jsem docela v pohodě.“[56]

Pasáže o pubertální Nancy jsou podle autorky recenze „příšerně patetické, kostrbaté a vykonstruované“[57], Rudiš v osmdesátých letech podle ní používá klasické výrazy češtiny let devadesátých. Autorka nevidí žádný posun v Rudišově tvorbě, naopak jí přijde „zaseknutý“, působí na ni jako manipulátor, který jen umí zdatně využít jednoduchých požadavků současných čtenářů. Jedna z nejpřísnějších a nejdůkladnějších kritik Jaroslava Rudiše vyšla v lednu 2011.

„Tvoří stále jeden, konzistentní svět, srozumitelný, protože vlastně docela jednoduchý, přitažlivý, zasazený do důvěrně známého prostředí, okořeněný nešťastnou láskou, zdravou porcí sebereflexe a koňskou dávkou sentimentu převlečeného za drsnost. Rudiš je zdařilý konstruktér a obratný manipulátor se slovy, pohybuje se

---

[55] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

[56] RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. 1. vyd. V Praze: Labyrint, 2010, s. 186. ISBN 978-80-87260-17-3.

[57] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

za hranicí lehce stravitelného středního proudu. Není bořitelem stereotypů, je jejich stvrzovačem.“[58]

V *Hospodářských novinách* vyšla recenze 4. 11. 2010 a na starost si ji vzal Ondřej Horák. Titulek *Punk is dead* není tentokrát ani otázkou, ani pochybou, je deklarací. „Jaroslav Rudiš píše o lidech s povadlým punkovým účesem,“[59] popisuje *Konec punku v Helsinkách* jako zatím nejrozsáhlejší Rudišovo dílo a všímá si východoněmeckých prvků, výrazných skoků v čase a rozsáhlost románu co se týče zachycení časového a generačního a zároveň jistou vyhraněnost co se tématu týče. Ondřej Horák se zajímá proč zrovna punk. Pro autora kritiky by se mohla kniha stát uzavřením první etapy tvorby spisovatele. Spojuje prvky dosud vydaných románů – a to jak klady, tak zápory Jaroslava Rudiše. Je skládankou z toho, co již vyšlo, zároveň ale kritik nepovažuje koncept románu za zdařilý – skládanka příběhů do sebe totiž nezapadá. Lepší by podle něj bylo zakomponovat více prožívání jedné roviny, než usilovat o to, aby do sebe zapadly všechny části románu jak pocitově, tak příběhově. Vede to totiž k tomu, že příběh vyznívá až moc uměle. Kritik v podstatě vyzývá autora, aby psal dál. „Zdařilého díla se dočkat můžeme.“[60]

Román, který není o „hezkých lidech…“, titulek recenze v časopisu *Protimluv*, od Kateřiny Skalíkové se ostatně také nedokáže oprostit od stručného jako přes kopírku pořízeného popisu děje. Autorka si všímá toho, že kniha nemá žádnou souvislost s Finskem a skutečnými Helsinkami, Rudišovy posedlosti Německem i dvou hlavních linií děje. Navíc se ale tentokrát Skalíková snaží čtenářům nastínit, o co se spisovatel ve svém díle snaží právě vůči nim:

„K čemu mu tedy tento osvědčený postup slouží? Kromě zvýšení dynamiky děje nejspíš také k nepříliš optimistickému zachycení lidského zrání: od aktivního až revoltujícího mládí, které se snaží vydobýt pocit svobody a právo na to vystoupit z řady ‚hezkých‘ ke střednímu věku, kdy ideály z člověka už dávno vyprchaly a heslem

---

[58] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

[59] HORÁK, Ondřej. Punk is dead. *Hospodářské noviny* [online]. 4. 11. 2010 s. 12 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://archiv.ihned.cz/c1-47734860-punk-is-dead.

[60] HORÁK, Ondřej. Punk is dead. *Hospodářské noviny* [online]. 4. 11. 2010 s. 12 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://archiv.ihned.cz/c1-47734860-punk-is-dead.

dne je prostě mít klid. Kde revolta se objevuje jen v nostalgii a zastrčených vzpomínkách.“[61]

Poněkud zbytečně porovnává i zmíněné dvě linie děje, jelikož snad nic nemůže být rozdílnější. Nazývá je jako „protipóly“, celkem trefně, a popisuje i jazykové prostředky, jichž Jaroslav Rudiš ve svém románu použil. I Kateřina Skalíková Rudišovi jeho punkerskou pózu uvěřila, přesvědčil ji svou snahou zachytit „rebelské myšlení, kde cílem není devastovat a ničit, jak by se mohlo zdát, ale spíš vytvářet prostor pro toleranci, a také nemožnost této tolerance nenásilně dosáhnout.“[62]

Ke konci kritiky je nastíněn závěr knihy, zároveň je čtenář odkázán sám na sebe. Mediální dosah takové recenze je pochybný, autorka se nestaví ani na stranu chvály, ani zásadně nekritizuje. Jen stručně popisuje děj knihy bez hodnotících prvků nebo projevů osobního názoru na ni.

3.2. Kritický ohlas v elektronických médiích

Jako další zdroj mediálních ohlasů jsou zvolena elektronická média. V daném případě jde o deset recenzí napříč českými kulturními servery. Kritický ohlas v elektronických médiích obsahuje podkapitolu *Čtenářské zájmové weby*, kde jsou reflexe webů, na nichž nacházíme spíše neprofesionální kritiky – příkladem je recenze na webu *www.punk.cz.*

Revue pro literaturu, filozofii a jiné, *www.aluze.cz*, vydala recenzi *Punk is dead* od Erika Gilkeho. Jaroslava Rudiše chválí jako autora, který prodělává vývoj a literárně „dospívá“. Erik Gilk si zároveň všímá, že Rudišovy postavy stárnou spolu s Rudišem a jeho myšlenky taktéž. Petr Bém z *Nebe pod Berlínem* totiž má přibližně o stejně let míň, jako je rozdíl mezi vydáním prvotiny (2002) a vydáním *Konce punku v Helsinkách* (2010). Zcela správně si recenzent všímá pocitu „životní rezignace“, který Rudiš zachovává i přes plynoucí čas a který je snad všem jeho hlavním literárním hrdinům společný. Změna mezi hrdiny je ale jasná, té si Gilk všímá hned v prvním odstavci své

[61] SKALÍKOVÁ, Kateřina. Román, který není o „hezkých lidech“. *Protimluv*, 2011, roč. 10 č. 1, s. 61. ISSN 1802-0321.

[62] SKALÍKOVÁ, Kateřina. Román, který není o „hezkých lidech“. *Protimluv*, 2011, roč. 10 č. 1, s. 61. ISSN 1802-0321.

kritiky. „Zatímco Bém prožije v závěru románu určitou katarzi a nalezne motivaci do dalšího žití, pro Oleho už je na nový začátek pozdě.“[63]

Všímá si i tragikomedie prvku v celém názvu románu. Zmiňované Helsinky jsou totiž název baru, nejde o hlavní město Finska. Tam se hrdinové snad ani netouží podívat. Sám autor knihy, Jaroslav Rudiš, se nechal slyšet, že Finsko si nejspíš nechalo přeložit knihy do svého jazyka a uvést na svém trhu jen z toho důvodu, že předpokládali, že má příběh skutečně alespoň něco společného s Finskem. Gilk si i dále všímá podstatných rozdílů v celé autorově tvorbě napříč uplynulými roky. Lokace, která byla dříve jasná v názvu knihy a skutečně tomu názvu odpovídala. Lokace, která byla vždy až moc důležitým prvkem na to, aby nebyla součástí názvu. Tentokrát je město ale anonymní. Víme jen, že jde o bývalé východoněmecké město. Co zůstává, je „metaforické zpodobení a vystižení atmosféry anonymního města, ať už je jím Lipsko, kde text jako na jednom z míst vznikal, anebo třeba Drážďany, je silnou stránkou také Rudišova posledního románu“[64].

Erik Gilk dále celkem podrobně popisuje děj knihy a svou vlastní interpretaci toho, jak příběh pochopil. Jako ústřední vyprávěcí linii označuje čtyřicetiletého Oleho, jeho bar Helsinky a Oleho zastydlé punkerství pojmenuje jako „masku, která se nemůže stát smyslem života, jakkoliv Ole předstírá vlastní spokojenost“[65]. Recenzi Erika Gilkeho bych spíše než jako nalákání na novou knihu nazvala její analýzou, podrobně se totiž v textu věnuje jak příběhu, tak stylistice.

Zuzana Štíchová v tomtéž médiu nazývá svou recenzi *Konce punku v Helsinkách* jednoduše po punkersku: *Hlavně se z toho neposrat a vůbec... No future!*[66]

Text vnímá více ze svého pohledu, ale opět si všímá základních prvků celé knihy. „Autor ani zde neopustil prostředí svého oblíbeného punku a porevolučního

---

[63] GILK, Erik. *Punk is dead?* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[64] GILK, Erik. *Punk is dead?* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[65] GILK, Erik. *Punk is dead?* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[66] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

Německa. I když název tentokrát k lokalitě přímo neodkazuje. Naopak. Směřuje do Čech a k dnes již kultovnímu filmu. Vzdorují ale skutečně Ole či Nancy, hlavní hrdinové knihy, po vzoru Štěpána Šafránka nastolenému systému? Nebo jde pouze o nevhodně použité klišé?“[67] A naznačuje jistou korespondenci se slavnou postavou z filmu *Jak básníci neztrácejí naději*. Štíchová nehledá hlavní a vedlejší linku, hlavní jsou zřejmě obě.

Poeticky zachycuje atmosféru Helsinek slovy: „Helsinky jsou barem ve městě, kde jezdí tramvaje, kde má vše své koleje, které pomyslně linkují monotónní životy obyčejných lidí.“[68]. Navíc si všímá i „Manifestu Hezký lidi“[69], hrabalovsky napsaných třinácti stránek *Konce punku v Helsinkách.* Nachází zde jistou symboliku a propojenost s třetí linií – dcerou Oleho, Evou, která je punkerkou moderní doby – anarchistkou. Ze stránek knihy a z úvah recenzentky jako by na čtenáře dopadala možnost, že se dědí i životní styl. V tomto případě punk.

Sečteno podtrženo Zuzana Štíchová hodnotí Rudišovo dílo kladně. „Nejpunkovější kniha se našemu nejpunkovějšímu spisovateli konečně povedla dotáhnout do konce. Nikdo už nemůže pochybovat o tom, že by to byla od Rudiše jen póza. On hudbou doopravdy žije a každý, kdo si přečte tuto knihu, to pocítí na vlastní kůži. Originální zpracování harmonicky ladí s jednotlivými částmi příběhu, a to přímo mistrovsky.“[70] Zuzana Štíchová částečně hodnotí i Rudišovu slovní zásobu a stylistiku. Všímá si krátkých vět i místy až argotického vyjadřování. Jediné, co její kritické oko hodnotí záporně, je neoriginalita samotného příběhu. Jako to, co dělá Rudiše Rudišem hodnotí spíše způsob, jakým příběh vypráví, než příběh samotný.

---

[67] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[68] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[69] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[70] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

„Takže teda danke, Rudiš, za tenhle erlébnis.“[71] Zakončuje Zuzana Štíchová svůj text a i v poslední větě se jí zdařile daří poukázat na germanismy v Rudišových textech, které ale nalézáme ve všech jeho dílech, nejen v *Konci punku v Helsinkách.*

Na serveru www.*literarni.cz* se o recenzi postarala Olga Stehlíková, která svou kritiku napsala na začátku roku 2011 a titulek kritiky je obyčejný: *Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách*[72]. Text je pak o něco zajímavější. Přirovnává Jaroslava Rudiše k Emilu Haklovi a Haklovým tzv. „hrabalovským legendám a mikropříběhům, vyprávěnkám a vtípkům rozesetým hustě po povrchu příběhu, které jej jednou oživují, jednou dusí“[73]. Zároveň ale Rudišovi lichotí a povyšuje ho nad Hakla, a to tím, že jeho příběh označuje za ucelenější. Na druhou stranu podle ní ale není Rudiš tak „obratný stylista jako Hakl“[74].

Hlavní hrdina je opět, „jak přes kopírku“, ztracený, jako by nevěděl kudy kam, outsider. Stehlíková si taktéž všímá posedlosti Německem, Sudety a následky vysídlení, tentokrát ale mírně z jiného pohledu. Nancy a jesenickou dějovou linku popisuje jednoduše: „Sedmnáctiletá Nancy, punkerka z Jesu, jak svému rodnému městu říká, svůj rebelující, jen málo naivní život líčí ve svém deníku tak skvěle, že na hudbu Die Toten Hosen málem poguje před vaším čtenářským křeslem.“[75]

Rudišův výkon v popsání šestnáctileté dívky hodnotí jako vtipný, napínavý, uvěřitelný a opravdový. A jako nejsilnější část knihy originálně hodnotí neopunkový manifest, který si bere do úst profanované věci.

---

[71] ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

[72] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

[73] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

[74] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

[75] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

„V pravý čas přichází i předěl, neopunkový manifest, který sice v toku vyprávění působí jako natažená struna, o kterou se lze jen přerazit, ale možná právě proto je nejsilnější částí knihy. Ať si bere do úst opět věci profláknuté (měšťácky blazeované, přívětivé eko-bio pokrytectví a akcentem sociálního angažmá, totiž téměř nefalšovaným zájmem o lidská, přírodní, zvířecí a jiná práva, vykořeněnost a odkázanost na technologie opřené o protiklad s nežádoucí radikální anarcho-scénou, která jako by se ve své naivitě a snad i opravdovosti přesvědčovala o náležitosti svého jednání, ba spěla k novodobému hrdinství, jež se nápadně podobá počítačové hře.“[76]

Celkově představuje pro Olgu Stehlíkovou *Konec punku v Helsinkách* jeho doslova „zatím nejlepší dílo“.[77]

Trochu prázdně působí recenze pro *www.rozhlas.cz* od Mileny M. Marešové. Zajímavé jsou snad jen dva okamžiky. Zaprvé, když autorka popisuje, jak se podle ní Rudišovi opět, podobně jako v *Nebi pod Berlínem*, daří dosáhnout čtivosti.

„Jaroslav Rudiš ve své knize sleduje postavy svérázné, trochu podivínské, ‚vyšinuté‘ z jakéhokoliv hlavního proudu. Mluví jejich jazykem, srozumitelně a přirozeně. Nenavrhuje jim ani čtenářům ‚nejlepší‘ řešení, nerozhoduje jejich zápasy, jen o nich ví a nechává je znít. Lehce tak dociluje, že se jeho kniha výborně čte.“[78] Zadruhé je originální fakt, že autorka kritiky nepovažuje Manifest Oleho dcery za dějovou linii, dějové linie v románu vidí tedy narozdíl od většiny kritiků pouze dvě.

Na serveru *iliteratura.cz* vychází 16. 11. 2010 relativně pozitivní recenze *O smutných pankáčích* od Pavla Mandyse. *Konec punku v Helsinkách* považuje za autorovo zatím nejvážnější a nejsmutnější dílo. Psané je sice zábavně, ale osudy dvou hlavních autorů jsou „bezútěšné“. Po tom, co autor obecně rozebere příběh popisovaný v knize, přirovná knihu k Rudišově prvotině. Podle Pavla Mandyse je totiž

---

[76] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

[77] STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-11/http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach_8219.html

[78] MAREŠOVÁ, Milena. Konec punku v Helsinkách [online]. 2010 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kultura/literatura/_zprava/konec-punku-v-helsinkach--805224

knize *Nebe pod Berlínem* dílo v mnohém podobné – v zájmu o muziku, v neuspořádanosti života, v přístupu autora k jeho vlastním hrdinům. [79]

„Rudiš je sleduje s pochopením i ironickým odstupem: jsou mu sympatičtí a dost možná se cítí být jedním z nich, ale zároveň si uvědomuje, že jejich mírně nonkonformní život je spíše politováníhodný; rozhodně ne zábavný, inspirativní a dobrodružný, jak to často prezentují jiní.“[80]

Kromě dějové stránky si Pavel Mandys všímá i stránky lexikální a poukazuje na Rudišem v knize často používanou obecnou češtinu, foneticky psané germanismy a subkulturní argot. Jako minus celého románu spatřuje nedůvěryhodnost tří do sebe „zapadajících“ rovin, přesto *Konec punku v Helsinkách* označuje za rozhodně nejpodařenější Rudišův román a samotného Rudiše za „Hrabalova dědice“. [81]

3.2.1. Čtenářské zájmové weby

V listopadu 2013 na serveru *www.vaseliteratura.cz* pod taktovkou autorky Hany Horákové vychází recenze, která reaguje na vydání *Národní třídy*, ale popisuje *Konec punku v Helsinkách*. Opožděná recenze se točí kolem tématu punku, které se autorka snaží zachytit.

„Co dělá punk punkem v knize? U Rudiše je to styl projevu, který se ale náhle jen tak neobjevil. Můžeme si všimnout, že se spíše vyvíjí, v románu *Potichu* (Labyrint, 2007) se objevuje u postavy jménem Vanda. V našem románu *Konec punku v Helsinkách* je nejpunkovější určitě osobnost Nancy z Československa, která se projevuje skrze svůj deník. V těchto částech knihy je projev hrdinky velice osobitý a autor se zde dosti vyřádil. Je to změť myšlenkových pochodů náctileté holky. Ta se zmítá ve svém světě plném provokací, volnomyšlenkářství a odporu vůči

---

[79] MANDYS, Pavel. O smutných pankáčích [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.iliteratura.cz/Clanek/27379/rudis-jaroslav-konec-punku-v-helsinkach

[80] MANDYS, Pavel. O smutných pankáčích [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.iliteratura.cz/Clanek/27379/rudis-jaroslav-konec-punku-v-helsinkach

[81] MANDYS, Pavel. O smutných pankáčích [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.iliteratura.cz/Clanek/27379/rudis-jaroslav-konec-punku-v-helsinkach

komunismu či rasové diskriminaci. Její vzdor autor vyjádřil i jazykově, a to zejména slangem.“[82]

Recenze v podstatě autorovi nic nevytýká ani nechválí, jen zběžně popisuje obsah knihy a zamýšlí se nad aspektem tématu. Ke konci jen pokládá otázku, zda se konec skutečně v dokola opakovaných Helsinkách uskuteční.

Nezbytně nutná a neopomenutelná je samozřejmě verze serveru *www.punk.cz.* Pokud projde Rudiš i testem samotné subkultury, asi už mu uvěří každý. Recenzi napsal autor s uměleckým pseudonymem Mrtvola na konci října 2010.

„Říkal jsem si, co tak může o totalitním punku napsat týpek ověnčený literárními cenami, který se jednak nepohyboval v punkové scéně a který byl navíc tehdy za komoušské totality moc mladý na to, aby si to všechno mohl pořádně uvědomit a srovnat v hlavě.“[83] Stránku po stránce ho ale Jaroslav Rudiš přesvědčil, že kniha má co nabídnout i „pankáčům“. Mrtvola přirovnává Rudiše k Nicku Hornbymu, populárnímu britskému spisovateli, který se specificky orientuje podobným směrem jako právě Rudiš – ztracené mládí, posedlost vinyly, hudbou, životním stylem starého mládence a to i přes čtyřicet let na krku. I styl psaní je mu relativně podobný. Ve složité angličtině dokáže Nick Hornby z celé rozsáhlé slovní zásoby volit taková slovní spojení, která se čtou jednoduše a dávají smysl i přes časté používání metafor a přirovnávání.

Mrtvola Rudišovi přiznává osobitý styl i „opravdový talent vypravěče“[84]. Na závěr dodává: „Román se čte úplně sám od sebe a když jsem celý příběh konečně zhltl, zbyl mi v mysli jen ten nepopsatelně tísnivý smrad té zkurvené doby, jenž s sebou tak nějak vnitřně a neoddělitelně táhnu životem a snažím se s ním dodnes nějak vyrovnat, jen ten nepopsatelně tísnivý smrad té zkurvené doby, v níž však pro nás, co

[82] HORÁKOVÁ, Hana. Punk podle Rudiše aneb před stíny minulosti nelze utéct, vždycky na vás zaútočí zezadu [online]. 2013 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospele/3653-konec-punku-v-helsinkach

[83] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12268

[84] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12268

jsme to zažili, byl ještě punk opravdovým punkem a protestem proti zasranému komoušskému systému.“[85]

Zrovna poslední zmíněný odstavec vnímám jako důkaz toho, že *Konec v punku Helsinkách* umí s člověkem pohnout a zanechává víc stop než jen jako další lapač prachu v knihovně.

Rudišovo dílo hodnotí také server *www.nekultura.cz*, dává Rudišově *Konci punku v Helsinkách* hodnocení 80 %. Lukáš Holeček, autor recenze, se ztotožňuje s názorem, který zřejmě obecně panuje. Jaroslav Rudiš se dostává do těch nejlepších let a stejně tak jeho tvorba, která s přibývajícími roky v občanském průkazu jednoduše zraje. Popisuje Rudišovy postavy jako „ondříčkovsky střižené“[86], každá z nich má svoji charakteristickou podivnost. Každý Rudišem vymyšlený dialog má podle Lukáše Holečka ambice stát se „hláškou“[87]. Recenze tak jako i všechny ostatní texty krátce uvádí do děje, úplně stejným způsobem, jen s použitím jiných slov, zaznamenává Oleho život a zároveň přiznává, že to Rudišovi uvěřil. Všechno punkerství v jeho podání je natolik přesvědčivé, že by nejspíš nemělo umřít, a tak poslední věta recenze vybízí:

„A jakou formu protestu zvolíte vy?”[88]

---

[85] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12268

[86] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://www.nekultura.cz/literatura-recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach.html

[87] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://www.nekultura.cz/literatura-recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach.html

[88] [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://www.nekultura.cz/literatura-recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach.html

Závěr

Cílem bakalářské práce *Mediální ohlas díla Konec punku v Helsinkách od Jaroslava Rudiše* bylo analyzovat, jak různé typy médií na knihu reagovaly a jaké výstupy pak poskytly čtenářům nebo i potenciálním čtenářům, tudíž reflektovat jistý mediální obraz, jaký dílo *Konec punku v Helsinkách* má.

Práce byla rozdělena na část teoretickou, ve které jsem se věnovala základním pojmům kritiky a recepce textu a jejich zachycení v odborné literatuře. Dále v práci představuji život a tvorbu Jaroslava Rudiše, a to pro zasazení knihy do kontextu a pochopení některých prvků, které se jak v tomto románu, tak v celé tvorbě autora často vyskytují a které jsou pro něj charakteristické. Tato část dává prostor a možnost se dále mnohem snadněji orientovat v kritické reflexi díla, mnohdy je totiž zřejmá přirozená návaznost na předešlou tvorbu a několik kritiků samozřejmě knihu porovnává s debutem autora. Kromě toho vhled do života spisovatele vysvětluje i spojitosti, které by bez uvedených informací nedávaly smysl, například profesní zájem o Německo, Sudety, subkultury i provázanost autorova života s hudbou. V tezích jsem zmínila plánovaný rozhovor s autorem, který se mi nakonec povedlo uskutečnit, i přestože autor v podstatě pobývá v současné době v Německu. Rozhovor je součástí práce a poskytuje bližší pohled na autora a usnadní vnímání práce.

Praktickou část práce tvoří literární kritiky, a to s rozdělením na tištěné a elektronické zdroje. Tištěné jsou z velké části rozsahem i obsahem profesionálnější a hodnotnější, přesto nemůžeme pominout ani ty elektronické – už jen proto, že s odstupem času jsou pro běžného čtenáře a zájemce o dohledání si tipů na knihy uživatelské zdroje mnohem jednodušeji dostupné a přístupnější. Vytištěnou profesionální recenzi totiž, pokud nemá periodikum archiv, musíme dohledávat v knihovnách a časem se tak stává pro budoucí čtenáře irelevantní.

Zmapováním mediálního ohlasu románu *Konec punku v Helsinkách* práce poskytuje relativně obsáhlý přehled o názorech literárních kritiků. Recenzenti si plošně všímají Rudišova spojení s Německem a jeho jakési posedlosti ztracenými existencemi, které se v jisté části svého života zaseknou a nedokážou se posunout už ani o kus dál. Také panuje shoda ohledně talentu Jaroslava Rudiše a jeho schopnosti psát „lehce“ a čtivě. Slova, která volí, tak nějak jednoduše zapadají do každého příběhu a jasně mu dodávají formu. Krátké stručné věty, skoro až otřepané fráze, melancholie, rebélie,

schizofrenie, vulgarismy, slang. Všechno to dává smysl v kontextu, v jakém Jaroslav Rudiš příběhy podává. Recenzenti zároveň pozitivně reagují na jeho důvěryhodnost a schopnost se vžít do role, i když jde třeba právě o šestnáctiletou pubertální Nancy, která mluví většinu času sprostě a o ničem.

Co je Rudišovi vytýkáno, je nekomplexnost, roztříštěnost příběhu a míření populárním směrem, jen aby spisovatel zasáhl čtenáře. Píše líbivě, tak aby se i to neoblíbené ukázalo v dobrém světle – skoro až nutí každého, kdo si román přečte, aby hlavního hrdinu nekriticky pochopil. Často je přirovnáván k Bohumilu Hrabalovi, hned na to je ale v několika kritikách striktní ohrazení se proti tomuto „nesmyslu“ a zjednodušenému nahlížení na Hrabalovu tvorbu. Nejvíce je Jaroslav Rudiš zasažen kritikou Marty Ljubkové na serveru *www.souvislosti.cz*. Ta se nebojí ho nazvat „obratným manipulátorem se slovy a stvrzovačem stereotypů,“[89] vytýká mu plytkost a jednoduchost.

Konec punku v Helsinkách je ale celkově přijímán kladně. Mnozí kritici ho považují za Rudišovo nejvyzrálejší dílo. Do karet mu nahrává i zmiňovaná uvěřitelnost a nejspíš i to, že mnoho událostí popisovaných v knize se skutečně událo a nejsou pouhým výmyslem autorovy fantazie. Prvek, který mu přidává autentičnost, mu dost možná získal na svou stranu i mnoho čtenářů.

Dle mě osobně si kritici často všímají podobných věcí, na druhou stranu, odlehčený názor samotného spisovatele na kritiku dost přesně popisuje, jak tyto názory často vznikají. Sám autor například výčitky čtivosti považuje za nesmysl (viz rozhovor v příloze, příloha č. 1) a reaguje na ně s nadhledem. Zmiňuje, že recenze na jeho psaní vliv nemají, i když je samozřejmě čte. Kritikům vyčítá, že často napíšou negativní recenzi, aniž by knihu pořádně četli (nebo aniž by ji dočetli), což je pro autora jednoduše poznatelné, pro čtenáře už možná ale nikoliv. *Konec punku v Helsinkách* sám autor označuje za svůj oblíbený román a jeho mediální ohlas vnímá hodně pozitivně, má pocit, že kritici jeho knihu přijali relativně dobře (jak v Česku, tak například i v Německu). Autor v rozhovoru zmiňuje, že to kritici v České republice nemají lehké, protože se literární recenze v denním tisku téměř nevyskytují. (viz příloha č. 1).

V některých bodech se s kritiky shodnu i já, ale nejsem si jistá, zda jde autorovi, ať už jakémukoliv, vyčíst, že je „až příliš čtivý“. Líbivost Rudišovy literatury je jejím

[89] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

pojmovým znakem a jeho čtenář by si myslím měl podvědomě uvědomovat, že čte inteligentního autora, který umí psát lehce a nepíše odborné dílo – a právě proto často zjednodušuje myšlenky, jež by s jeho kapacitou znalostí bezpochyby mohly být složitější. Osobně to ale nespatřuji jako negativum knihy. Dalším dokola zmiňovaným a ze všech stran probíraným faktem je i samo zvolené téma punku. Je pro mne nezpochybnitelnou výhodou beletrie právě to, že si může autor vymýšlet a stavět na základech, které ani neexistují. Autor nemusí být svým hlavním hrdinou, když píše román. Nevyčítala bych Jaroslavu Rudišovi ani líbivost, ani falešný punk, ani zaměření na Německo (které je dalším častým bodem kritik). Ani často vyčítané kopírování jiných spisovatelů by nemělo být zcela negativním faktorem, inspiruje se totiž každý autor – a tak by se to ve větší či menší míře dalo vyčíst v podstatě každému.

Pravdivější a trefnější body kritiky spatřuji v jisté nesourodosti románu, v tom, že třetí rovina – dcera Oleho, tak trochu nezapadá do celého jeho konceptu a román by měl přirozenější průběh bez ní. Zároveň je potřeba hodnotit román i z toho hlediska, pro koho je psán a jací čtenáři jsou cílem. V této rovině před kritiky zjevně obstál, i před těmi, kteří kritizují jeho jednoduchost – v podstatě všechny zkoumané recenze uznaly, že je kniha populární – v pravém slova smyslu – neapeluje tedy na úzký okruh akademicky zaměřených čtenářů.

Při zpracovávání práce jsem měla příležitost hlouběji poznat dílo jednoho z mých oblíbených českých současných autorů, rozhovor s ním mě donutil hlouběji se zamyslet nad rozmanitostí literární kritiky v České republice a otevřel pro mě dosud neotevřená témata její úrovně a také mě donutil se na kritiku podívat z vyšší perspektivy – nejen jaký mediální obraz má kniha díky recenzím, ale jaký dopad má na samotného autora. Správné přijetí kritiky jako důležitá součást sebereflexe i posunu v tvorbě, je pro mne i na konci bakalářského studia žurnalistiky něco, co se zatím učím vstřebávat a co si umím představit jako téma mého dalšího bádání.

Summary

The goal of the thesis *„Media responses to The End of Punk in Helsinki of Jaroslav Rudis“* was to analyse the reception Rudis' book received in various media and the output the media produced for the readers. Basically, to reflect the overall image the book was given in the media. My thesis was split into two parts. The first, theoretical part begun with a description of the basic terms used in literary science, such as literary criticism or reception, and their use in the literature. I also introduced Jaroslav Rudis' life story and his body of work, so that the book can be read in proper context and the reader can appreciate certain themes typical for the author, found in this book as well as his other work. The overview enables the reader to better appreciate the criticism of the book, since the reviewers oftentimes naturally take into account the whole body of work and compare this book to author's previous publications. This insight into the author's life also explains certain facts that would not make sense otherwise, such as his professional interest in Germany, Sudetenland, certain subcultures and the author's life-long relationship with music. I managed to conduct a planned interview with the author, despite the fact that he essentially lives in Germany. The interview is a vital part of the thesis and offers a closer look at the author.

The practical part of the thesis consists of reviews, divided between printed and electronic media. Printed reviews tend to be longer, more comprehensive and generally more professionally written, but we cannot disregard electronic media, since they tend to be much more accessible for potential readers looking for a few quick literary tips. Unless the magazine keeps a comprehensive archive, the printed reviews tend to be stashed away in the libraries and become irrelevant for future readers.

The reviewers tend to notice Rudis' connection to Germany and his obsession with "lost souls", people who get stuck in certain parts of their lives and are unable to crawl back out, to move forward. Critics generally don't question Rudis' talent and his innate ability to write in a pleasing, easy to read, manner. Rudis is known for his use of short, poignant sentences with, somehow, schizophrenic meaning, vulgar terms and slang. It all makes sense in the context in which Rudis presents his stories. Critics also praise his believable writing style and empathy: his ability to see the world through the character's eyes, even if the character is a sixteen year old teenager Nancy, who spends her time constantly talking whilst saying nothing of substance except

for oft used vulgar terms. Critics tend to negatively comment upon Rudis' tendency to split his stories into multiple sub-stories, trying to appeal to masses and "hit" their primal emotions. He tries to showcase even negative events in a positive light, almost using his talent to force readers into unquestioning fondness of the main character. Rudis is likened to Bohumil Hrabal by some, while other critics seem to strongly disagree with that assessment and the implied simplification of Hrabal's work. The strongest negative criticism is written by Marta Ljubkova from the website *www.souvislosti.cz*. She is not afraid to call Rudis "skillful manipulator of words who tends to confirm stereotypes" [90](free translation). She also pinpoints a lack of more complex ideas in the book.

With all that said, my analysis shows that "The End of Punk in Helsinki" generally enjoys critical acclaim and the critics tend to think that this is the author's most mature work. The aforementioned believability of the story, as well as the fact that parts of the story are rooted in real history instead of being products of the author's fantasy, seem to help the book, since authenticity is likely to help win the hearts of some readers. The critics tend to agree fairly often, but then again, the author does not take them too seriously and his opinion on the creative process of some critics says a lot. The author considers the attacks on his "easy to read writing style" to be nonsensical (see the interview in the appendix n. 1). He claims that the reviews have no impact on his work, even though he obviously reads them.

He also claims that the critics oftentimes write a negative review without having properly read the book, which is recognizable to the author but not necessarily to the general audience. The author considers "The End of Punk in Helsinki" to be one of his favorite novels and its critical reception to be overwhelmingly positive, not only in the Czech Republic, but also in Germany. The author argues that domestic critics have a fairly difficult job, since the literary reviews rarely make it into daily printed media (see appendix n. 1).

I tend to agree with certain points made by the critics, but I'm not at all convinced that we can attack the fact that the book is "too easy to read". That is one of the basic characteristics of the author's body of work and his readers should realize that they are reading an intelligent author who does not write scholarly texts, which is why he tends to simplify ideas that could be presented in a more complex way.

---

[90] [90] LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

Personally, I don't consider that to be a negative characteristic of the book. Another widely talked about characteristic of the book is the chosen theme of punk. I think that the indisputable advantage of fiction is the author's opportunity to build on a premise that does not exist. The author does not have to be his own hero when writing a novel. I would not blame Jaroslav Rudis for the appealing writing style, nor fake punk, nor the focus on Germany, nor the often pinpointed by critics inspiration from other writers (almost every writer does that). I do agree with the critics' points about certain inconsistencies in the plot and I agree that the third storyline - Ole's daughter - does not fit the overall structure of the plot and the novel would flow better without it. We also need to consider the novel's target demographic, and almost every review agreed that the novel's writing style and themes fit its target audience - it does not appeal to the academically leaning readers.

Working on this thesis allowed me to deepen my understanding and appreciation of the body of work of one of my favorite Czech contemporary writers and the interview forced me to reconsider the variability of the literary critique scene in the Czech Republic. It forced me to widen my appreciation of the impact the reviews have, not only on the general image of the book, but also on the author himself. Proper acceptance of the critical response is an important part of any author's growing process, necessary for the evolution of his work. Its importance is one of the things I am just learning to appreciate at the end of my Journalism studies and I can see myself trying to continue to work on this branch of research in the future.

Použitá literatura

Knihy:

BAUMAN, Zygmunt. *Tohle není deník*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015. XXI. století. 204 s. ISBN 978-80-200-2390-2.

BÍLEK, Petr A. *Hledání jazyka interpretace: k modernímu prozaickému textu*. Brno: Host, 2003. S. 59 – 63. Teoretická knihovna. ISBN 80-729-4080-5.

CULLER, Jonathan D. *Krátký úvod do literární teorie*. Nové, rozš. vyd. Překlad Jiří Bareš. Brno: Host, 2015. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7491-233-7.

EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd., V nakl. Plus 1. Překlad Petr Onufer. V Praze: Plus, 2010, 318 s. Speculum. ISBN 978-80-00-02587-2.

ECO, Umberto. *O literatuře*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004, 313 s. ISBN 80-7203-588-6.

FRYE, Northrop. *Anatomie kritiky: čtyři eseje*. Vyd. 1. Brno: Host, 2003, 440 s. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-078-3.

JANOUŠEK, Pavel a kol.: *Dějiny české literatury IV*. Academia, 2008. 980 s. 978-80-200-1631-7

KONČELÍK, J. - Večeřa P. - Orság, P.: *Dějiny českých médií 20. století.* Portál, 2010. 312 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-7185-669-x.

RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. 1. vyd. V Praze: Labyrint, 2010, 260 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-87260-17-3.

RUDIŠ, Jaroslav. *Potichu*: román. 1. vyd. Editor Joachim Dvořák. Praha: Labyrint, 2007, 200 s. ISBN 978-808-5935-875.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Překlad Barbara Köpplová. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4.

Slovník literární teorie. 2. rozš. vyd. Editor: VLAŠÍN, Štěpán . Praha: Československý spisovatel, 1984, 465 s.

Články:

CINGER, František. Posmutnělí hrdinové prózy Jaroslava Rudiše. *Právo. Praha – Střední Čechy*, 2010, roč. 20 č. 235, s.19. ISSN 1211-2119.

HORÁČKOVÁ, Alice. *Žádná jízda, „jenom" nejvyzrálejší roman Jaroslava Rudiše. Mladá fronta Dnes - Praha*, 14. 10. 2010, roč. 21, č. 239. s.7. *Dostupné na: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phj-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt*

HORÁK, Ondřej. Punk is dead. *Hospodářské noviny* [online]. 4. 11. 2010 s.

12 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://archiv.ihned.cz/c1-47734860-punk-is-dead.

JANOUŠEK, Pavel. [Konecpunku v Helsinkách]. *Tvar*, 2010, roč. 21 č. 20, s. 3. ISSN 0862-657X. Dostupnétaké z: http://old.itvar.cz/prilohy/47/Tvar20-2010.pdf

KLÍČOVÁ, Eva. Punk is dead, isn't it?:jak vyrobit bombu, jak si udělat číro. *Host*, 2010, roč. 26 č. 10, s. 58-59.ISSN 1211-9938.Dostupné také z: http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2010/10-2010/punk-is-dead-isn-t-it.

LJUBKOVÁ, Marta. Nekonečný Rudiš. *Souvislosti*, 2011, roč. 22 č. 1, s. 249-251. ISSN 0862-6928.

RUDIŠ, Jaroslav a ŠAFRÁNEK, Šimon. Mám se proti čemu bouřit. *Instinkt*, 2010, roč. 9, č. 45,, s. 38-40.

SKALÍKOVÁ, Kateřina. Román, který není o „hezkých lidech". *Protimluv*, 2011, roč. 10 č. 1, s. 61. ISSN 1802-0321.

ŠIMÁK, Petr. Rudišova zoologická zahrada. *Revolver Revue*, 2011, č. 85, s. 227-231. ISSN 1210-2881.

VAVRYŠ, Vojtěch. Jára s Dádou na literárním pískovišti. *Týden*, 2010, roč. 17 č. 47, s. 62-63. ISSN 1210-9940.

Weby:

Jaroslav Rudiš [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://rudis.cz/biografiebibliografie-d/

Labyrint [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.labyrint.net/stranka/23/profil

Slovník české literatury [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: www.slovnikceskeliteratury.cz

Internetové články:

GILK, Erik. *Punk is dead?* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

ŠTÍCHOVÁ, Zuzana. *Hlavně se z toho neposrat a vůbec.. No future!* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: http://aluze.cz/2011_01/09_recenze.pdf

STEHLÍKOVÁ, Olga. Jaroslav Rudiš: Konec punku v Helsinkách [online]. 2011 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://archive-cz.com/page/1123071/2013-01-

MAREŠOVÁ, Milena. Konec punku v Helsinkách [online]. 2010 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kultura/literatura/_zprava/konec-punku-v-helsinkach--805224

HORÁKOVÁ, Hana. Punk podle Rudiše aneb před stíny minulosti nelze utéct, vždycky na vás zaútočí zezadu [online]. 2013 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospele/3653-konec-punku-v-helsinkach

MANDYS, Pavel. O smutných pankáčích [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.iliteratura.cz/Clanek/27379/rudis-jaroslav-konec-punku-v-helsinkach

MRTVOLA. Konec punku v Helsinkách [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12268

HOLEČEK, Lukáše. Konec punku v Helsinkách [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://www.nekultura.cz/literatura-recenze/jaroslav-rudis-konec-punku-v-helsinkach.html

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Jaroslavem Rudišem (text)
Příloha č. 2: Fotografie z autorského čtení Konce punku v Helsinkách, které jsme organizovali 1. 6. 2011 (fotografie)
Příloha č. 2: Recenze Pavla Janouška pro časopis Tvar (screenshot)
Příloha č. 4: Ukázka z kritiky Alice Horáčkové pro www.kultura.zpravy.idnes.cz (screenshot)
Příloha č. 5: Ukázka z kritiky Erika Gilkeho na www.aluze.cz (screenshot)
Příloha č. 6: Obálka knihy Konec punku v Helsinkách (obrázek)

Přílohy

Příloha č. 1: Rozhovor s Jaroslavem Rudišem *(text)*

Jak obecně přijímáte kritiky a jak přistupujete k recenzím a ohlasům na internetu? Čtete je vůbec, působí na Vás negativně, dodávají Vám chuť psát, oboje najednou - nebo už jste po tom čase, co píšete a publikujete, rezistentní?

Čtu je, jasně. Někdy to prožívám víc, jindy méně. Vliv na psaní ale nemají. To ovlivňuje úplně něco jiného, prostě chuť psát. Nejvíc mě asi naštve, když se v recenzi objeví chyby. Když vám vyčítají třeba popovost nebo i povrchnost, a vy vidíte, že špatně napíší jména postav, špatně citují a že tu knihu možná ani nedočetli do konce. To se stává docela často bohužel. Taky mi bylo někým myslím vyčteno, že je tahle kniha moc čtivá. To mě opravdu naštvalo. Co to je za kravinu? A to mají být knihy jako nečtivé? Já stejně píšu jen tak, jak umím. A jsem rád, že to čtivé je.

Jaký byl ohlas na Konec punku v Helsinkách? Veskrze pozitivní, negativní, půl na půl? Pamatujete si jednu recenzi, co knihu vychválila, a jednu, co ji roztrhala na kusy?

Já myslím, že spíše hodně pozitivní. I když pár kritických recenzí taky vyšlo. Vím, že dobrá recenze vyšla třeba v Reflexu, ty blbé jsem už zapomněl.

Nemáte třeba nějakou z recenzí vytištěnou, zarámovanou?

To ne. Ale mám vlastní literární archiv, takže je mám všechny schované, ty dobré, i ty špatné recenze, všechno. Ale samozřejmě, že vás potěší, když vyjde pochvalná recenze ve Francii v denících jako Liberation nebo Le Monde. Tam románu věnovali celou stránku literární přílohy. To samozřejmě potěší. Nebo dobrá recenze v Neue Zürucher Zeitung či nyní v holandském deníku NRC. Vlastně jsou tyhle zahraniční ohlasy a recenze mnohem důležitější, mám pocit, že právě to, jak se kniha dostává do světa, jak je v zahraničí s odstupem i několika let čtena, je možná zajímavější a významnější něž to, jak ji přijala česká kritika ve chvíli, kdy vyšla.

Jaký pocit si vůbec vybavujete z psaní Konce punku? Pamatujete si to ještě?

Tu knihu jsem psal opravdu s velkou chutí. Mám ji ze všech románů, které jsem napsal, nejraději. Mám rády všechny postavy, Nancy, Oleho, Franka, Pražáka. A vím, že zasáhla hodně lidí.

Byl pro Vás Konec punku v Helsinkách v literárním prostředí něčím zlomový?

Je to moje nejpřekládanější kniha. Vyšla německy, polsky, holandsky, ukrajinsky, francouzsky, finsky, chystá se překlad do italštiny. Velmi slušný ohlas měla v Německu a v Polsku, jak u kritiky, tak u čtenářů, ale překvapivě taky ve Francii. A teď v Holandsku. Ve Finsku ale třeba nevyšla jediná recenze a knížka tam úplně zapadla.

Jak dlouho jste knihu psal a jak to psaní ve Vašem případě probíhá?

Asi rok. Snažím se psát každý den dopoledne. Ale než začnu, musím vědět, jak to celé skončí, jak se to zavře. Na začátku jsem myslel, že budu psát jen ten divoký deník Nancy z roku 1987. Až pak mě napadnul příběh Oleho, který se na stejné události dívá s velkým odstupem. A úplně nakonec mě napadnul ten punk ze současnosti, příběh Oleho dcery. Ten jsem napsal v tahu za pár dní.

Jaký vztah ke kritikům máte Vy osobně? Psal jste někdy recenze na literaturu?

Pár jsme jich napsal, ale jen na knížky, které mě něčím zaujaly. Kritici to u nás nemají lehké, v českých novinách myslím recenze na knížky nikdo moc mít nechce. Mně vadí, když jsou kritiky o něčem jiném než o té knize, když jsou povýšené, osobní, posměšné, to mi přijde úplně trapné.

Dáváte na kritiky a necháte si podle nich doporučit literaturu?

Kritiky čtu. A občas si skutečně i nějakou knihu koupím. Ale víc čtu německé noviny než české. Ale to je i tím, že v Německu dnes víceméně žiju.

Je jiná kritika v německém prostředí, než jaká je v českém?

Ta česká mi přijde hodně osobní. Všichni se u nás znají, autoři a kritici, ten má rád toho a ten zase toho a tohohle zase tenhle úplně nesnáší. To je trochu pitomé, dětské a zároveň legrační. Někteří kritici taky spíš píší sami o sobě než o té knize. To už je úplně legrační.

A vůbec, jaké Vám přijde německé literární prostředí?

Německo je největší knižní trh v Evropě a literární prostředí je velmi profesionální. Autoři za čtení dostávají honoráře, z těchto čtení také většina spisovatelů žije. A také v Německu existuje mnoho stipendií a dotovaných literárních cen, těch je u nás jen pár. Literatura je tu mnohem více vidět. Knihám patří přední místo v kulturních rubrikách. Z těch českých se mi zdá, že spíše mizí.

Píšete teď něco, plánujete něco?

Pracuju na nové divadelní hře pro Divadlo Feste, která se odehrává v mužské sauně. A v Berlíně píšu s Martinem Behnkem scénář k detektivce pro německou televizi, odehrává se v Praze. A také pracuji na divadelní adaptaci novely Národní třída pro Theater Bremen.

Jaký vztah ke Konci punku máte teď? Nenapadlo Vás pokračovat v příběhu hlavního hrdiny a věnovat mu zas trochu oživujících řádků? Nebo je pro Vás uzavřenou kapitolou?

Je to uzavřené, ale myslím, že dřív nebo později se objeví divadelní adaptace. To by mě bavilo.

Co Vás nyní baví nejvíce? Čemu se nejraději věnujete?

Chození do sauny! Mám jednu jednu oblíbenou saunu v Berlíně a jednu v Českém ráji, v Jičíně. A taky rád chodím v Berlíně do divadla a do kina. A zase jsem začal více číst.

Příloha č. 2: Fotografie z autorského čtení Konce punku v Helsinkách, které jsme organizovali 1. 6. 2011 *(fotografie)*

Příloha č. 3: Recenze Pavla Janouška pro časopis Tvar *(screenshot)*

JAROSLAV RUDIŠ: KONEC PUNKU V HELSINKÁCH. LABYRINT, PRAHA 2010

969

Rudišův román má v titulu dvě magická slova. Nepřekvapí, že tím prvním je název hudebního a životního stylu – *punk*. Pro Rudiše je propojování literatury a hudby příznačné, ve svých prózách hudební témata a motivy hojně využívá a sází také na čtenářovu emociální schopnost hudbu spoluprožívat, a to i prostřednictvím názvů skupin a skladeb či citacemi písňových textů. Nevím, byl-li Rudiš někdy pankáč – mám však podezření, že nikoli, respektive že si punk dostudoval až v okamžiku, kdy jej začal považovat za vhodný materiál pro rozehrání tématu, k němuž odkazuje druhé magické slovo v titulu, totiž tématu *konec* (čti *konec jedné generace*).

Jaroslav Rudiš se totiž rozhodl napsat knihu na téma, ke kterému jednou dospěje snad každé spisovatelské pokolení, zvláště pak to, které uctívalo revoltu, generační souznění a protest proti životnímu stylu generací předchozích. Neboť „my hoši a dívky, co spolu mluvíme", jsme dříve nebo později životem postaveni před smutné poznání, že mládí se kamsi vytratilo a bývalé souznění podlehlo každodennosti. Někdo se nechal zkorumpovat, někdo zmizel, jiný zemřel, další se přizpůsobili, anebo dokonce se zcela zařadili a žijí v „normálu". Někteří z nás se sice ještě drží původních zásad, ale i pro ty už mladická vzpoura skončila v rezignaci. Parafrázováno: „Stárnem a pryč jsou zlatý časy, kdy jsme byli mladý a nesmlouvavý a všichni na jedný lodi a všichni plní vzdoru proti těm živejm mrtvolám a dutejm hlavám, který nikdy nepochopí, vo co ve skutečnosti de, a žijou si v těch svejch hnusnejch kompromisech, aniž by jim došlo, jak je to vodporný. Jenže ten hnusnej život nás zmák, a tak teď už i my žijeme, jak se dá, a svět už není tak dokonale přehlednej – hanba mu a hanba nám, Nám, co jsme kdysi měli swou pravdu a co už ji dneska nemáme."

Myslím, že Rudiš si punk vybral hlavně proto, že takovéto poznání je na něm možné literárně demonstrovat způsobem velmi kontrastním, neboť jde o hnutí, jehož základem byl krajní, provokativní, mnohdy až anarchistický vzdor vůči jakémukoli establishmentu, konvencím a komerci.

Základní dějovou rovinu Rudišova vyprávění utváří životní deziluze dnešních čtyřicátníků: její osou je pak postava bývalého pankáče a hudebníka, jenž byl kdysi schopen pro svou víru naplno žít, nyní však bezcílně žije jako majitel bizarního baru Helsinky, pojímaného jako poslední příležitost pro setkávání obdobně vykořeněných existencí. Ve své rezignaci nechce už skoro nic, dokonce ani ženské.

Pro Rudiše je příznačné, že místem, v němž tento bar leží a které nově natřenými fasádami a uctíváním hnusného pořádku zastírá svůj faktický fyzický a morální rozpad, učinil nejmenované „východoněmecké" město (podle mnoha indicií Lipsko). Souvisí to s jeho dávnou fascinací Německem, využívanou mimo jiné i jako způsob, jak si udržovat dostatečný despekt ke všemu českému (což mají rádi nejen Němci, ale i Češi, takže je to v obou zemích velmi dobře prodejné). Ve skutečnosti by se ovšem tento příběh mohl odehrávat téměř kdekoli, stejně tak někde v Německu či Francii jako v Brně, neboť autorovi nejde ani tak o evokaci atmosféry konkrétního města v konkrétní zemi, jako spíše o navození určité modelové situace.

Stejně tak abstraktní je i dějiště druhé roviny románu, stylizované jako deníkové zápisy dívky, která v druhé polovině osmdesátých let na českém maloměstě naplno prožívala svůj odpor proti „zkurvenejm blbcům" a svůj „angst" nejen z nich. Rudiš tu vykresluje její osobitý hodnotový obzor a provokativně jiný způsob života. Využívá přitom kulis lázeňského maloměsta Jeseník, ale z jeho specifické atmosféry (a přírody) mu do textu prakticky pronikne jen několik nepodstatných vnějškových motivů, zejména motiv paneláků, a to jako symbolu komunismu, ale i české neúcty k původně německému, sudetskému městu. Hrdinčiny částečně německé kořeny mu pak dávají příležitost, aby její sociální neadaptabilitu vylepšil o národnostní prvek, tedy o opovržení vůči českým trapákům, s nimiž musí žít, a obecnou češtinu deníku ozvláštnil německými výrazy.

Jaroslav Rudiš nepochybně umí psát, má smysl pro nápad a navození situace. Zatím si ale ještě neuvědomil, že jeho literárnímu talentu nejspíše odpovídá žánr krátké povídky stojící na vykreslení okamžiku, vztahů mezi lidmi a toho, co je a není jimi za určitých okolností vyřčeno. Tedy žánr, kterému se paradoxně důsledně vyhýbá, a to i za tu cenu, že při své snaze o velký epický román musí sem tam švindlovat. Důsledkem jsou desítky písmeny popsaných stránek, ze kterých při četbě vyvěrá nuda, šeď, šeď, ale i autorova snaha svázat jednotlivé epizody v celek kompozičními efekty, které v případě přítomného románu spíše než punkové revoltě vůči konvencím odpovídají poetice „dobře napsané", téměř sentimentální prózy.

Je to také tato snaha, která zavelí, aby se obě roviny příběhu v závěru románu protnuly. Ukáže se totiž, že on a ona se v osmdesátých letech spolu setkali při punkovém koncertě v Plzni (prvním v socialistických zemích), a dokonce se pokusili o společný útěk do „opravdového" Německa. Zatímco ona s tímto motivem z příběhu mizí (a zůstane autentickým zosobněním „punkových ideálů"), on po celý zbývající život žije se vzpomínkou na ni a *její oči*.

Román ovšem kromě sentimentu potřebuje i myšlenkové završení, a jeho závěr beletristicky ilustruje filozofickou tezi o konci dějin a o hnusném světě, v němž místo bolševiků vládne korupce, komerce a podvod jménem *bio*. Hrdina tak sice rezignuje, ale pochodeň anarchistické vzpoury proti všem prachářům, barevným fasádám a hnusným autům přebírá jeho – výchovně poněkud zanedbaná – dcera.

Osobně mne *Konec punku v Helsinkách* neoslovil, před nudou celku bych dal přednost těm pěti, šesti pozoruhodným povídkám, které potenciálně obsahuje. Dovedu si ale představit, že se může stát událostí téměř kultovní. Mezi těmi, které může oslovit, sice asi nebude mnoho bývalých pankáčů, zato však hodně těch, kteří by *pankáčema* nepochybně byli, kdyby už tehdy, ale také dnes nebyli úplně jiní. Rudiš totiž provokativní punk „civilizuje" a činí přitažlivým i pro „konvenčně uvažující" adresáty. Neboť v tom je kouzlo literární estetizace, že vytváří umělé světy, které čtenářům umožňují intelektuálně se identifikovat i s tím, co by pro ně ve skutečném životě bylo jen těžko stravitelné.

Pavel Janoušek

POZNÁMKY

PŘEDPLATNÉ

tvar

Příloha č. 4: Ukázka z kritiky Alice Horáčkové pro *www.kultura.zpravy.idnes.cz* *(screenshot)*

Až trochu moc historek

Na jednu stranu je tedy novinka "povědomá". Najdeme v ní Rudišovy ztracence se "střepy v břiše", čtyřicátníky Oleho a Franka, a opakuje se i trochu hrabalovský způsob, jakým se historie přelévá do historek. Záliba v tragikomických epizodách a bizarnostech však zvláště ve střední části románu bují příliš – dusí nejen tempo příběhu, ale i dobré dialogy.

Naopak příjemně nové jsou tu tvrdé tóny: ženské a "punkově" zaťaté, plné vzteku, slangu, germanismů a psané jakoby na jedno nadechnutí. Jeseníky 80. let jsou vylíčeny tak depresivně, že se čtenář skoro až ptá, jestli žil ve stejné zemi, ve stejné době.

Ale ano, žil, jen na něj třeba nedoléhala tak, jako na Rudišovu náctiletou hrdinku, která má německé kořeny a ničí ji škola, rodina i Černobyl. Z jaderné katastrofy Rudiš udělal dokonale surreálnou metaforu neviditelné zkázy, "bílou nemoc". V české beletrii zatím existuje jen málo děl, která by takhle syrově "natřela" normalizační komunismus. Snad jen Pelcův román, nazvaný ... a bude hůř.

Příloha č. 5: Ukázka z kritiky Erika Gilkeho na www.aluze.cz *(screenshot)*

Punk is dead?

Jaroslav Rudiš: *Konec punku v Helsinkách*.
Labyrint, Praha 2010.

Pravidelný čtenář Rudišových próz si nemůže nevšimnout prosté skutečnosti: protagonisté jeho příběhů stárnou spolu se svým tvůrcem a ten zase autorsky vyzrává. Osm let oddělujících jeho úspěšnou prvotinu *Nebe pod Berlínem* (2002) od posledního románu odpovídá zhruba věkovému rozdílu třicátníka Petra Béma a o deset let staršího chlapíka Oleho. Oběma je společný nekonvenční způsob života, jistá společenská nezávislost, která úzce hraničí s nemožností najít nějakou vyšší hodnotu stejně jako plnohodnotný milostný vztah a stává se spíše životní rezignací. Zatímco Bém prožije v závěru románu určitou katarzi a nalezne motivaci do dalšího žití, pro Oleho už je na nový začátek pozdě. Ale začněme popořádku.

Příloha č. 6: Obálka knihy Konec punku v Helsinkách *(obrázek)*